

Avrupa Birliği
tarafından finanse edilmektedir

CUMA 21 MART 2025

9 EYLÖL GAZETESİ'NİN ÜCRETSİZ EKİDİR

NEFESİNİ KESME!

İÇİNDEKİLER

Çevre için doğa dostu olmak yetmez

SAYFA 4-5

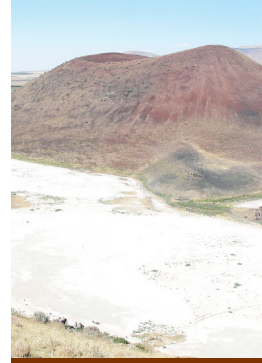
Küresel ısınma sofralarımızı tehdit ediyor

SAYFA 6-7

Aldığımız nefes bile kirli

SAYFA 8-9

Türkiye sulak alanlarını kaybediyor

SAYFA 10-11

Hukuk çevre ve adalet çıkmazı

SAYFA 12-13

Avrupa'nın en büyük madeni Uşak'a dayandı

SAYFA 14-15

İzmir'in su havzasında bir altın madeni

SAYFA 16-17

Yerel tahribat, iklim krizini derinleştiriyor

SAYFA 18-19

Türk ihracatçılarının 'Yeşil Mutabakat' sınavı

SAYFA 20-21

Avrupa Birliği'nin hibe destekleri artıyor

SAYFA 22-23

İzmir'in Çernobili 18 yıldır gündemde

SAYFA 24-25

Körfezin kirliliği bugün değil son 25 yılın eseri

SAYFA 26-27

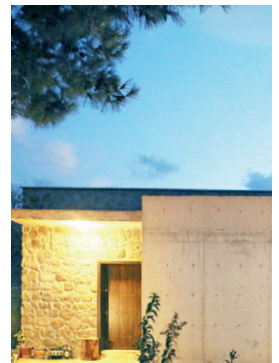
Jeotermal Enerji Santrallerinin görünmeyen yüzleri

SAYFA 28-29

Muhtar Işık mücadelesiyle dünyaya ilham veriyor

SAYFA 31-33

Geleceğimiz kendi kendine yetebilen Yeşil Evler

SAYFA 34-35

Aslolan yaşam

TÜM dünyada ki insanları aylarca evlerine tıkayan distopik bir korku filminin içindeymişçesine geçen bir pandemi döneminden çıkmalı birkaç yıl oldu. Kovid-19 salgını, 1918 yılındaki büyük grip pandemisinden bu yana görülen en azından altıncı küresel sağlık pandemisi aslında. Kökeni hayvanlar tarafından taşınan mikropalara dayansa da, tüm pandemiler gibi Kovid-19'un ortaya çıkışı da tamamen insan faaliyetleri kaynaklı.

İnsanın doğada yaban yaşamına müdahalesi ve yeni karşılaşmalar bu tür virüslerin hayvanlardan insanlara buluşmasının önünü açıyor. Şu an memelilerde ve kuşlarda 1.7 milyon kadar daha "Keşfedilmemiş" virüsün bulunduğu ve bunlardan 850 bininin insanlara bulaşma gücüne sahip olabileceğine yönelik bilimsel uyarıları göz önüne aldığımızda geleceğe dair hiç de iç açıcı bir tablo ortaya çıkıyor.

Sorun çözülebilir mi?

Başta BM'nin İklim Konferansları süreçlerinde yüzlerce bilim insanı tarafından oluşturulan IPCC Raporları olmak üzere "insan kaynaklı faaliyetler" nedeniyle oluştuğu artık bilimsel bir gerçek olarak kabul edilen iklim değişikliği de dünyadaki yaşamı tehdit ediyor. Oysa, BM ülkeleri tarafından her yıl düzenlenen COP toplantılarında sorunun çözümüne dair getirilen önerilerin hep sorunun kaynağı olan sistem içerisinde kalması, "sistemden radikal kopuş" söylemlerini havada bırakıyor. Tam da bu yüzden "Sorunun kaynağı olan sistem içinden sorun çözülebilir mi?" sorusu aslında her geçen yıl daha sıkça dillendirilen bir itiraz cümlesi oluyor.

Dünya üzerinde insan türünün ve diğer canlıların bir geleceği olacaksa bu kuşkusuz tüm canlı türlerinin yaşamını tehdit eden bu türden küresel sorunları çözmeye yetisiyle doğru orantılı olacaktır. İzmir Gazeteciler Cemiyeti tarafından yayınlanan derginin bu sayıdaki temel başlığı işte bu varoluşsal soruna dikkat çekmek için "Nefesini Kesme" oldu.

Dergide okuyacağınız her biri kadrolu bir işi olmayan,

Özer AKDEMİR

işsiz ya da serbest çalışan gazeteciler tarafından yapılan haberlerin başlıkları da bu temel anlayışın tartışılmasını ve var olan çevresel sorunlar ile çözüm önerilerine dikkat çekmeyi amaçlıyor.

Haberlerde neler var?

Fosil yakıtların yoğun kullanılmasının hava kirliliğine ve küresel ısınmaya etkilerinin yanı sıra, sağlık etkilerini de ele alan Temiz Hava Hakkı Platformu'nun (THHP) hazırladığı "Kara Rapor 2024" verilerini "Hava kirliliği ve halk sağlığı" başlıklı yazıda okuyabilirsiniz.

"Kazdağları'nda Doğa Katliamı! Yerel Tahribat, İklim Krizini Derinleştiriyor" başlıklı haber Kazdağları'ndaki madencilik projelerini, madencilik ve iklim değişikliğine etkileri boyutuyla irdelerken, İzmir'in içme suyu havzasında işletilen Efemçukuru

Altın Madeni'ni ele alan "İzmir'in su havzasında bir altın madeni" başlıklı haber ise 300 bin İzmirlinin içme suyunu karşılaması planlanan Çamlı Barajı'nın 14 yıllık yapılamayıp öyküsüne odaklanıyor.

Çevre sorunları karşısında hukuksal süreçlerle hak aramalarda yaşanan tıkanma "Hukuk, çevre, adalet" başlıklı haberde iki çevre hukukçusunun görüşleri ile aktarılıyor. Yaşamın sürdürülebilmesi için tüm bireylere ve kurumlara önerilen "doğayla dost bir mimari", "Yeşil Evler de yaşamak", "gıda sorunu ve küresel ısınma", "yeşil mutabakat" gibi konu başlıkları da bu dergide okuyacağınız haber içerikleri arasında.

Doğanın değil yaşamın acelesi var

İnsanlığın, "Doğanın korunmasına katkı sağlamak ve iklim değişikliğini sınırlandırmak için gerekli değişimi başlatabilecek gücü" var mı? Olmalı! Bu gücü bulabilirse insan kendi yarattığı bu varoluşsal sorundan kendi türünü ve diğer canlıları kurtarabilecek çünkü. Doğanın zaman sorunu yok. İnsan ve diğer milyonlarca canlı türü olmasa da doğa bir yolunu bulur. Oysa yaşamın, sürebilmesi için acelesi var! Çok acele bir çözüm için düğmeye basması gerekiyor insanın. "Aslolan dünyayı anlamak değil onu değiştirmektir" sözündeki "değişim" hiç bu kadar yakıcı bir ihtiyaç olarak kendini hissettirmemişti...

İzmir Gazeteciler Cemiyeti Derneği
İktisadi İşletmesi Adına İmtiyaz Sahibi

Dilek GAPPI

Genel Yayın Yönetmeni

Macit SEFİLOĞLU

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Barış YENGİLOĞLU

9 EYLÜL
GAZETESİ'NİN ÜCRETSİZ EKİDİR

Görsel Yönetmen

Selim SANVERİR

Ek Koordinatörü

Özer AKDEMİR

9 Eylül Gazetesi'nin ekidir, parayla satılmaz. B.T. 21/03/2025

ADRES
Umur Bey Mah. Liman Cad. No:16/6
Havagazi Fabrikası Yerleşkesi

KONAK-İZMİR

Telefon: 0 232 404 89 89

Fax: 0 232 464 89 79

BASKI YERİ
TEKNOFSET MATBAACILIK
Teknofset Matbaacılık Sanayi ve Ticaret LTD. ŞTİ.
5632 Tuna Mah. No: 26/1 Bornova - İzmir
onayhasan@hotmail.com
Tel: 5302005820 Sertifika no: 50722
Dağıtım: Turkuvaaz Dağıtım A.Ş. İZMİR

● gazete9eylul@gmail.com ● www.dokuzeylul.com

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir

PROJE EKİBİ

Yudum CURA - Reyhan ŞENAY

**Basın Özgürlüğü
için Örgütlü
Gazeteciler ve
Güçlü Dayanışma
Projesi**

"Bu yayın Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla TGS ve İGC sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir."

Çevre için doğa dostu olmak yetmez

Bir çevre inşa edebilmek için ekolojik ve ekonomik sistemlerin birbirini destekleyen, doğa dostu bir anlayışla tasarlanması gerektiğini belirten uzmanlar, yerel yönetimler, merkezi idare, özel sektör ve sivil toplumun iş birliği içinde hareket etmesi gerektiğini vurguluyor

Betül Hande Gürsoy

Ünzile Bilici

DÜNYA, iklim değişikliği, yoksulluk, eşitsizlik ve doğal kaynakların tükenmesi gibi birçok küresel sorunla karşı karşıya. Bu sorunlara çözüm üretmek ve daha yaşanabilir bir dünya yaratmak amacıyla Birleşmiş Milletler (BM), 2015 yılında Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) olarak bilinen 17 maddelik küresel bir eylem planı açıkladı. 2030 yılına kadar ulaşılması hedeflenen bu plan, ekonomik büyüme, çevresel koruma ve sosyal eşitliği sağlamayı amaçlıyor. BM'nin belirlediği 17 hedef arasında yoksulluğun sona erdirilmesi, açlığın ortadan kaldırılması, kaliteli eğitim,

toplumsal cinsiyet eşitliği, temiz su ve sanitasyon, iklim eylemi ve sürdürülebilir şehirler gibi konular bulunuyor. Bu hedefler, yalnızca devletleri değil, aynı zamanda özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve bireyleri de kapsayan geniş bir iş birliğini öngörüyor.

TÜRKİYE'DEKİ ÖNEMLİ ADIMLAR

Türkiye, sürdürülebilir kalkınma konusunda önemli adımlar atan ülkeler arasında yer alıyor. Yenilenebilir enerji yatırımları, sıfır atık projeleri ve sosyal

kalkınma programları bu çabaların başında geliyor. Özellikle Sıfır Atık Projesi ve Yeşil Mutabakat çerçevesinde yürütülen politikalar, çevresel sürdürülebilirlik açısından büyük önem taşıyor. Ayrıca, şehirlerin akıllı dönüşümü ve yerel yönetimlerin sürdürülebilir uygulamalara yönelmesi de bu sürecin önemli bir parçası.

Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Dr. Betül Hande Gürsoy Hakseverler, sürdürülebilir bir çevre inşa edebilmek için ekolojik ve ekonomik sistemlerin birbirini destekleyen, doğa dostu bir anlayışla tasarlanması gerektiğini söyledi.

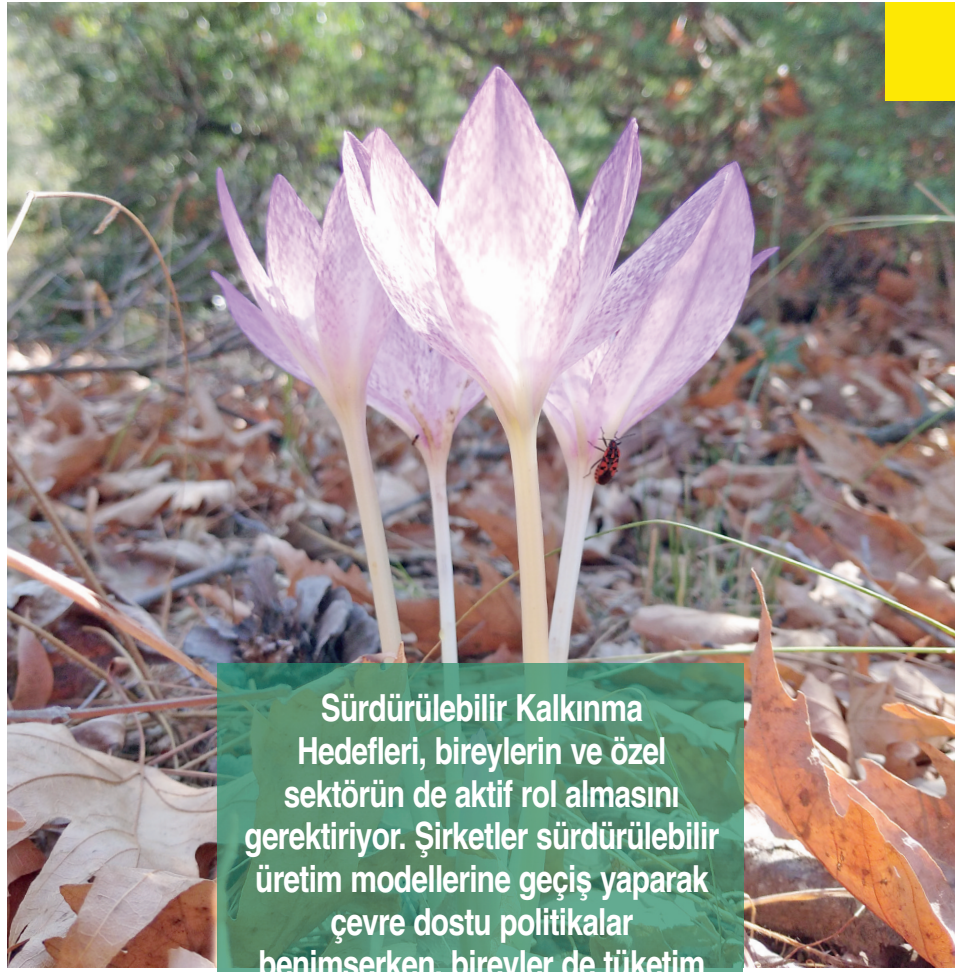

Haksevenler, bu tasarımların hem mevcut ekosistemleri koruyacağını hem de su krizine karşı uzun vadeli sürdürülebilir çözümler sunacağını dile getirdi. Çevresel sürdürülebilirliğin yalnızca doğal kaynakların korunmasıyla değil, aynı zamanda ekonomik süreçlerin uyumlu hale getirilmesiyle mümkün olduğunu anlatan Haksevenler, özellikle İstanbul ve İzmir gibi büyük metropollerin, hızla artan nüfuslarının ve iklim değişikliğinin etkileri nedeniyle ciddi bir su krizi riskiyle karşı karşıya olduklarını vurguladı. Haksevenler, suyun döngüsel kullanımını destekleyen altyapılar konusunda şu örnekleri verdi: “Yağmur suyu hasadı, gri suyun geri kazanımı ve geçirgen yüzeylerin yaygınlaştırılması gibi yöntemler, su krizine karşı dayanıklılığı artırabilir. Aynı zamanda, mevcut su kaynaklarının korunması için su havzalarının çevresel tehditlerden arındırılması ve sürdürülebilir arazi kullanımı ilkelerinin benimsenmesi büyük önem taşıyor.”

İKLİM KRİZİNE KARŞI UYGULAMALAR

Haksevenler İstanbul ve İzmir gibi büyük kentlerde belediyelerin sürdürülebilir çevre için uyguladığı geri dönüşüm, bisiklet yolları veya çöp ayrıştırma sistemleri gibi uygulamaların, çevresel farkındalığı artırdığını ancak ulaşım, su yönetimi ve afet riskleri gibi büyük ölçekli meselelerle başa çıkabilmek için yeterli olmadığını söyledi. Haksevenler şehirlerin nüfus yoğunluğunun dengelenmesinin sadece çevresel sürdürülebilirlik açısından değil, aynı zamanda afet yönetimi ve kamu hizmetlerinin etkinliği açısından da ciddi sorunlar yarattığını hatırlattı. Kent Sorunları ve Yerel Yönetimler Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Dr. Betül Hande Gürsoy Haksevenler, “Böyle bir yoğunlukla, ne doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde yönetilmesi ne de altyapı hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde sunulması mümkün. Deprem riski göze alındığında İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerde sadece binaların güçlendirilmesi yeterli değil; aynı zamanda bu şehirlerdeki nüfus baskısını hafifletecek politikaların da hayata geçirilmesi gerekiyor.”

Sonuç olarak, sürdürülebilir bir çevre için belediyelerin attığı adımlar önemli olsa da, büyük şehirlerde gerçekten kalıcı bir dönüşüm sağlanabilmesi için daha bütüncül bir yaklaşım benimsenmeli. Sadece çevre dostu uygulamalar değil, nüfusun dengelenmesi, ulaşım ihtiyacının azaltılması ve afetlere karşı dirençli, düşük yoğunluklu kentleşme modelleri gibi geniş çaplı çözümler de hayata

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, bireylerin ve özel sektörün de aktif rol almasını gerektiriyor. Şirketler sürdürülebilir üretim modellerine geçiş yaparak çevre dostu politikalar benimserken, bireyler de tüketim alışkanlıklarını değiştirerek bu dönüşüme katkıda bulunabilirler. Geri dönüşüm alışkanlığı edinmek, enerji tasarrufuna dikkat etmek ve yerel üreticileri desteklemek bu konuda atılabilecek basit ama etkili adımlar arasında.

geçirilmeli” dedi.

Çevre Mühendisi Ünzile Bilici ise İstanbul ve İzmir’de nüfusun daha dengeli dağılmasının, sadece afetlere karşı dayanıklılığı artırmakla kalmayacağını

aynı zamanda ulaşım, hava kirliliği, su kaynaklarının tükenmesi gibi sorunlara da doğrudan çözüm sunacağını belirtti.

Bilici, belediyelerin sürdürülebilirlik dönüşümünün en önemli aktörlerinden biri olarak şehirlerin karbon ayak izini azaltacak projeler, atık yönetimi, su tasarrufu ve yeşil alanların artırılması gibi alanlarda öncü rol oynadıklarını ve İzmir’de bu konuda örnek adımlar atıldığını aktardı. “Ancak daha fazlasına ihtiyaç var” diye ekleyen Bilici, karbon ayak izinin azaltılmasının çevresel sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği ile

mücadelede kritik rol oynadığını söyledi. Bilici, “Karbon ayak izi hesaplaması, bir şirketin çevreye olan etkisini ölçmesinin ilk adımı.

Şirketler bu hesaplamayı yaparak hangi

faaliyetlerinin en büyük emisyon kaynağı olduğunu görebilir ve bu alanlarda azaltım stratejileri geliştirebilirler. Ayrıca, Yeşil Mutabakat ve Sınırdaki Karbon Düzenlemesi Mekanizması, Türkiye Sürdürülebilirlik Rehberi Standartları, AB Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (ESRS) gibi yeni düzenlemeler, karbon emisyonlarını raporlamayı zorunlu hale getiriyor. Dolayısıyla, karbon ayak izi hesaplaması yapmak sadece çevresel bir süreç değil, aynı zamanda yasal bir gereklilik haline geliyor” diyerek uyardı.

Büyük dönüşümler küçük adımlarla başlar

KENT Sorunları ve Yerel Yönetimler Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Dr. Betül Hande Gürsoy Haksevenler, fosil yakıt kullanımının, endüstriyel faaliyetlerin, sera gazı salınımının başlıca kaynakları olduğuna dikkati çekerek, bu salınımların küresel ısınmayı hızlandırarak doğrudan

çevreyi, ekosistemleri ve insan yaşamını tehdit ettiğini hatırlattı. Karbon ayak izinin azaltılmasının yalnızca büyük endüstriyel değişikliklerle sınırlı olmadığını anlatan Haksevenler, “Bireysel tercihler de bu sürecin önemli bir parçası. Bireysel katkıların düşük olduğu

düşüncesi, değişim için bir engel teşkil edebilir, ancak büyük dönüşümler genellikle küçük adımlarla başlar. Tek başına bir kişinin yaptığı değişiklikler, küresel ölçekte büyük etkiler yaratmasa da kolektif bir hareketin temellerini oluşturur” dedi.

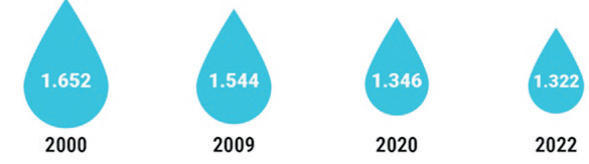
Küresel Isınma

soframızı tehdit ediyor

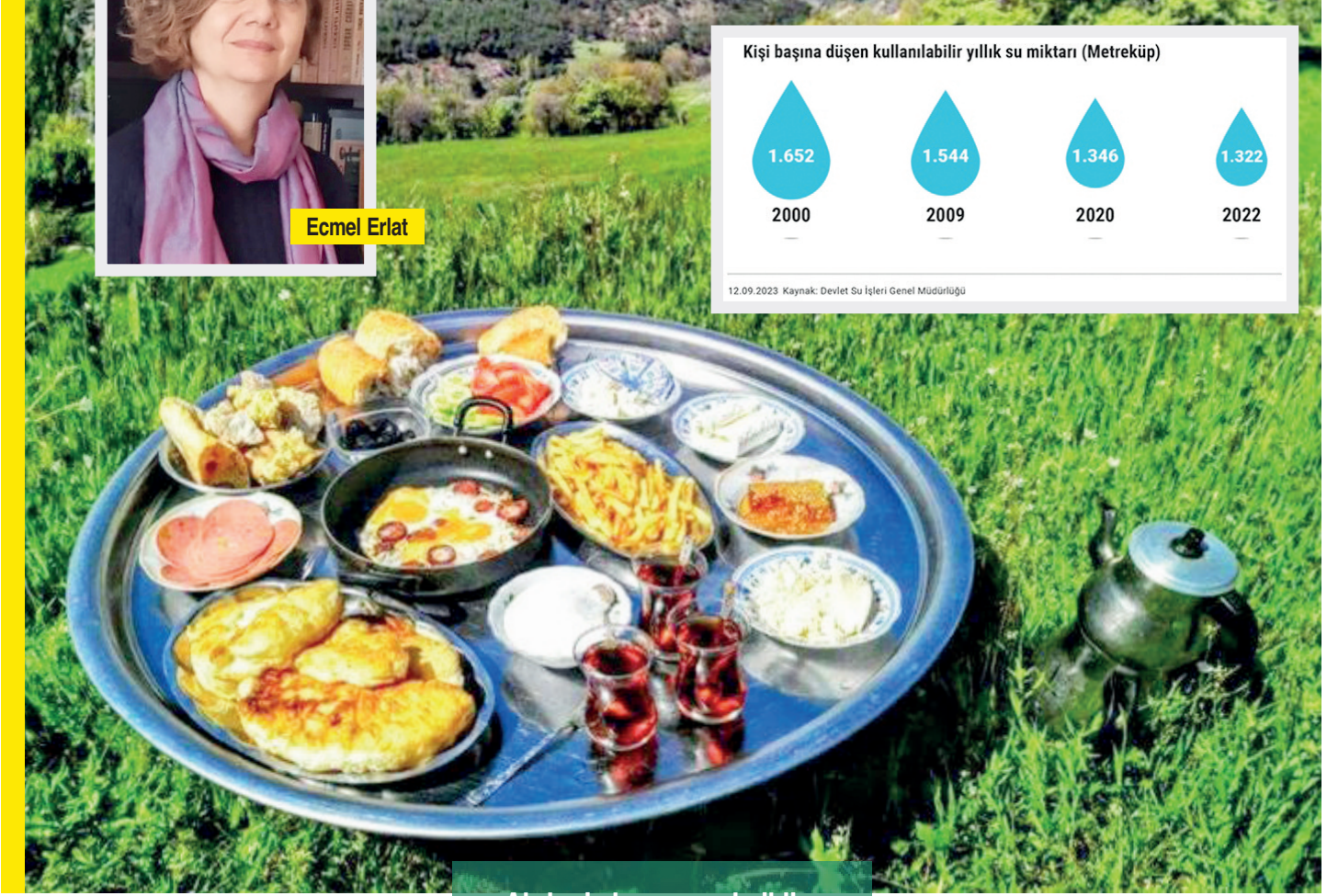

Ecmel Erhat

Kişi başına düşen kullanılabilir yıllık su miktarı (Metreküp)

12.09.2023 Kaynak: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü

İKLİM değişikliği ve küresel ısınma gezegenimizi tehdit ediyor. Ülkemizin de içinde bulunduğu Akdeniz havzasında iklim değişikliğine bağlı olarak oluşan aşırı sıcaklıklar, sıcak hava dalgaları ile yağış ve su kaynaklarındaki azalmalar tarımsal üretimi olumsuz etkiliyor. Klimatolog Prof. Dr. Ecmel Erhat, Akdeniz havzası içinde yer alan Türkiye'nin dünyada iklim değişikliğinden en çok etkilenen alanlar içinde yer aldığını belirtti.

SEL FELAKETLERİ EN ÇOK 2023'TE YAŞANDI

Türkiye'de ortalama sıcaklık artışının 1.5°C eşik değerini şimdiden geçtiğini vurgulayan Prof. Dr. Erhat, "En belirgin değişim aşırı hava ve iklim olaylarında gözlenmiştir. Ülke ölçeğinde soğuk gün ve gecelerin sayıları azalmış, sıcak gün ve gecelerin sayısı, sıcak hava dalgalarının sıklığı ve şiddeti artmıştır. Lancet dergisinin 2024 raporu, 2014-2023 yıllarında Türkiye'de bebeklerin yılda ortalama 14.8 gün ve 65 yaş üstü yetişkinlerin 13.7 gün sıcak hava dalgasına maruz kaldığını gösteriyor. Bu rakam 2023 yılında, aynı gruplar yılda 24.8 gün ve 21.9 güne yükselmiştir. Türkiye'de özellikle 2000'li yılların başından itibaren,

Akdeniz havzasında iklim değişikliğine bağlı olarak oluşan aşırı sıcaklıklar, sıcak hava dalgaları ile yağış ve su kaynaklarındaki azalmalar tarımsal üretimi olumsuz etkiliyor. Klimatolog Prof. Dr. Ecmel Erhat iklim değişikliği ve küresel ısınmaya dair tüm bilinmeyenleri anlattı

sıcaklık koşulları daha ılıman ve sıcak hatta tropikal koşullara doğru kaymıştır. Ülkemizde sıcak hava dalgaları gibi aşırı yağışlara bağlı sel ve taşkın olaylarının sayısında belirgin bir artış gerçekleşmiştir. Türkiye'de son 10 yılda, her yıl yaklaşık olarak 100 ve daha fazla sayıda sel olayı gerçekleşmiştir. 1940 yılından bu zamana kadar sel afetinin en fazla görüldüğü yıl, toplam 565 adet olay ile 2023 yılı olmuştur" dedi.

Türkiye'de önemli bir kuraklaşma eğiliminin olduğuna dikkat çeken Prof. Dr. Erhat, "Türkiye'de yağış değerleri yıllar arası çok değişken olmasına genel olarak kış ve

ilkbahar yağış toplamalarında Marmara, Ege, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ile İç ve Doğu Anadolu bölgelerinin iç ve güney bölümlerinde belirgin bir azalma ve kuraklaşma eğiliminin olduğu görülüyor. Örneğin Türkiye'de 'şiddetli kuraklık' koşulları Aralık 2020'den Kasım 2021'e kadar art arda 12 ay boyunca devam etti ve aynı dönemde 4 ay boyunca 'aşırı kuraklık' koşulları gözlemlendi. Türkiye'de azalan yağış, gölü besleyen nehirlerin akışındaki zayıflama ve insan kaynaklı su kullanımının sonucunda son 30 yılda küçülen göl oranının yüzde 54'dür. Uydu görüntülerine göre 1985'te 205 kilometrekare olan Burdur Gölü 2020'de 123 kilometrekareye düştü" diye konuştu.

SAĞLIK SORUNLARI ARTABİLİR

Türkiye'de yanlış arazi kullanımı ve yerleşmelerin yanlış yer seçimlerinin, ormanların yok edilmesinin, akarsuların aktığı yatakların bozulmasının ya da ortadan kaldırılmasının, kentlerde yeşil alanların azlığı gibi faktörlere bağlı olarak aşırı hava/iklim olaylarının etkisinin daha da şiddetlendiğini ifade eden Prof. Dr. Erhat, "İklim değişikliğine uyum sağlamadaki gecikmeler ve savunmasız alt gelir

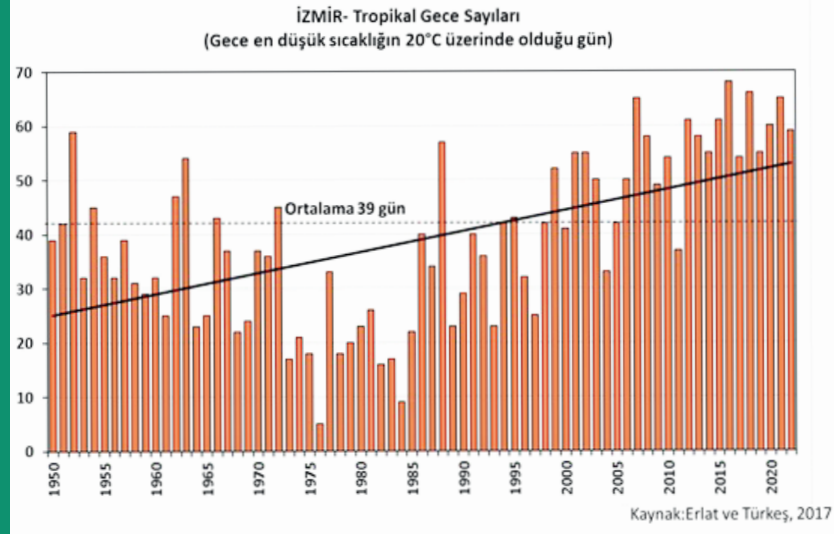

grubundaki insanlar ve yetersiz altyapı göz önüne alındığında, ülkemizde aşırı hava/iklim olaylarından kaynaklanan yaygın sağlık etkilerinin ve ölümlerin artacağı öngörülebilir” dedi.

TARIM ÜRÜNLERİ RİSK ALTINDA

Günümüzde 1 milyardan fazla insanın geçimini sağlayan tarımsal faaliyetlerin hem küresel iklim değişikliğini etkilediğini hem de küresel iklim değişikliğinden etkilendiğini kaydeden Prof. Dr. Erlat, sözlerini şöyle sürdürdü:

“İklim değişikliği tarımsal üretimi dünyanın bazı bölgelerinde olumlu, bazı bölgelerde ise olumsuz etkiler oluşturuyor. Genel olarak iklim değişimi, Kuzey Avrupa tarımsal üretiminde büyüme mevsiminin ve donmanın yaşanmadığı dönemin uzamasına, yüksek sıcaklıklar ve daha uzun büyüme mevsimlerine, aynı zamanda yeni ürünlerin ekilmesine olanak verebilecek olması nedeniyle fayda sağlıyor. Ancak ülkemizin de içinde bulunduğu Akdeniz havzasında iklim değişimine bağlı olarak oluşan aşırı sıcaklıklar, sıcak hava dalgaları ile yağış ve su kaynaklarındaki azalmalar tarımsal üretimi olumsuz etkiliyor. Maalesef Türkiye gelecekte de tarımsal üretimin iklim değişikliğinden en çok zarar görme potansiyeli olan ülkelerin başında geliyor. Örneğin Türkiye’de insan beslenmesinde stratejik görülen arpa, buğday, ayçiçeği, bazı yem bitkileri birçok tarımsal ürünün büyük bir bölümü kuru tarım koşullarında üretiliyor. Yağışın azalması, sıcaklığın artması ile beraber kuru koşullarda üretim imkânları daralacak ya da yüksek oranda üretim riski ile karşı karşıya kalınacak. Bunun yanı sıra iklim değişikliği ile beraber üretimde dünyada ilk sıralarda yer aldığımız fındık, kayısı, incir ve sultanı çekirdeksiz kuru üzüm üretiminin olumsuz etkileneceği öngörülüyor. Sıcaklık artışlarının bitkilerde olduğu gibi hayvanlarda da stres artışına neden olacağı, gerekli önlemler alınmadığında süt verimlerinde de yüzde 5-15 arasında düşüşler olacağı tahmin ediliyor. Örneğin Türkiye dünya salgı balı (çam balı) üretiminin yüzde 90’ını karşılıyor. Özellikle orman yangınları ve yüksek sıcaklıklar bal üretiminde de düşüşlere yol açıyor.”

Sıcaklığın 4 derece artması ciddi sonuçlar yaratır

PROF. Dr. Erlat, 2016 yılında yürürlüğe giren Paris İklim Anlaşması’nın, insan kaynaklı iklim değişikliğinin önüne geçmek amacıyla küresel sıcaklık artışını en fazla 2 derece ile sınırlandırmayı, mümkünse 1.5 derecenin altında tutmayı hedeflediğini anlattı. Erlat Paris İklim Anlaşması sıcaklık hedefinin, gözlenen iklimsel ve sera gazı birikimindeki değişim ve eğilimleri dikkate alındığında, mümkün görünmediğini söyleyerek, 21.yüzyılda küresel ortalama sıcaklığın 4 derece daha artacağını öngördüğünü ifade etti.

Prof.Dr.Erlat, sıcaklığın 4 derece daha artmasının olası sonuçları hakkında şöyle bilgi verdi: “Kıyı şehirlerinin sular altında kalması; gıda üretimi için artan riskler; birçok kurak bölgenin daha kurak ve yağışlı bölgelerin daha yağışlı hale gelmesi; birçok bölgede, özellikle tropik bölgelerde, benzeri görülmemiş sıcak hava dalgaları; birçok bölgede su kıtlığının önemli ölçüde artması;

atmosferde bir alçak basınç alanı çevresinde hızla dönen rüzgârların oluşturduğu şiddetli fırtına-siklonların artması; biyolojik çeşitliliğin geri döndürülemez kaybı söz konusu. İklim değişikliği bir kez başladığında, dev bir okyanus gemisi gibi aniden durdurmak veya tersine çevirmek mümkün olmuyor. Bu nedenle, tüm emisyonlar durdurulsa bile, okyanus tarafından tutulan ısı nedeniyle yüksek sıcaklıklar ve deniz seviyesindeki yükselme yüzyıllar boyunca devam edecek. Ayrıca unutmamak gerekir ki iklim sistemi çok karmaşıktır ve belli eşik değerleri geçmek, bu değişime yol açan nedenler azalsa veya tersine dönse bile iklim sistemi orijinal durumuna geri dönmeyeceği anlamına gelir. Örneğin Amazon ormanlarının yok olması, kuzey buz denizindeki buzulların erimesi, gibi eşik olayların gerçekleşmesi insanoğlunun bugünkü teknolojisi ile başa çıkamayacağı, insan medeniyetini tehdit eden sonuçlar doğurabilir.”

İklim değişiklikleri afetlere neden oluyor

DÜNYA Meteoroloji Örgütü, 1970-2019 yılları arasında 11 binden fazla meteorolojik afet yaşandığını ve buna bağlı olarak iki milyon insanın öldüğünü raporlamıştır. Sadece 2024 yılında, Amerika Birleşik Devletleri’nde her biri 1milyar doları aşan kayıplara yol açan kuraklık, sel, şiddetli fırtına tropikal siklon ve orman yangını olmak üzere 27

hava/iklim felaketi olayı gerçekleşti. Küresel ortalama sıcaklığın Sanayi Devrimi öncesi seviyenin 1.2 derece üzerine çıkması, Arktik ve Antarktika deniz buzunda büyük düşüşlere; gezegenin tüm bölgelerinde buzullarda kayıplara neden oldu. Birçok ülke akarsularını besleyen dağlardaki buzullarını yitirmeye başladı. Bugünkü 1.2 derecedeki buzullardaki

kayıpların küresel etkileri arasında seller, heyelanlar ve tatlı su kaynaklarının kaybı; hızlanan deniz seviyesi yükselmesi; donmuş toprakların çözülmesinden kaynaklanan altyapı hasarı ve metan gazı emisyonları yer alıyor. Ayrıca kutuplardaki buzulların erimesi, okyanus akıntılarını ve bununla bağlantılı aşırı hava koşullarını da etkiliyor.

Türkiye’de nüfusun yüzde 92’si DSÖ standartlarına göre hava kirliliğine maruz kalıyor

Aldığımız nefes bile kirli

Temiz Hava Hakkı

Platformu’nun (THHP) hazırladığı “Kara Rapor 2024” verilerine göre, Türkiye’de yaşayan bir insanın yıllık ortalamada maruz kaldığı hava kirliliği oranı, Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) yıllık kılavuz değerinin 5,2 katı. 2022 yılında ülke genelinde gerçekleşen 30 yaş üstü toplam ölümlerin; kazalar, yaralanmalar ve COVID19 nedenli ölümler harici, yüzde 14.2’sinin hava kirliliği kaynaklı olduğu öne sürüldü

DÜNYA genelinde de Türkiye’de de halk sağlığını tehdit eden ve ölümlere yol açan çevresel riskler arasında birinci sırada yer alan hava kirliliği, Türkiye’de kömür, petrol ve doğalgaz gibi fosil yakıtlara olan bağımlılığın en önemli çevresel bedellerinden biri. Özellikle elektrik üretimi yapan termik santrallerde düşük kaliteli linyit kullanılmasının hava kirliliğine olan etkisi büyük olurken, ısınmada ve trafiğe çıkan araçlarda kullanılan fosil yakıtlarında bu duruma etki eden diğer faktörler olarak öne çıktığı görülüyor.

71 İLİMİZİN 70’İNDE HAVA KİRLİ

Temiz Hava Hakkı Platformu’nun (THHP) 2016 yılından bu yana düzenli olarak hazırladığı, Türkiye’deki hava kalitesi ve hava kirliliğinin insan sağlığına etkilerini inceleyen “Kara Rapor 2024” verilerine göre, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) standartları baz alındığında Türkiye nüfusunun en az yüzde 92’si kirli hava soluyor. Rapor, Türkiye genelinde, yıl bazında hava kalitesi verilerini, mevzuat, politika ve uygulamalarını inceleyerek çarpıcı sonuçları gözler önüne serdi. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’ndan alınan resmi verilere göre, yeterli hava

yaşandığının, mevzuatta belirli sektör ve tesislere tanınan istisnalar olduğunun altı çizildi.

EN ÇOK ÖLÜM HAKKARI’DE

Hava kirliliğine bağlı ölümlerin yüzde olarak en yüksek olduğu şehirlerin, PM2,5 *(PM2,5, atmosferdeki 2,5 mikrometreden küçük partikül madde ölçümlerini ifade eder. Bu partiküller solunabilir özellikle oldukları için insan sağlığı üzerinde ciddi etkilere neden olabilmektedir.) düzeyinin en yüksek olduğu ilk 10 il olduğunun belirtildiği rapora göre, nüfusuna oranla en çok ölüm 230 kişinin hayatını kaybettiği Hakkari’de yaşandı. Ölüm oranlarında Hakkari’yi Batman, Şırnak, Muş, Malatya, Iğdır, Şanlıurfa, Ağrı, Osmaniye ve Gaziantep gibi Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde bulunan iller takip ediyor. DSÖ değerlerine göre hava kirliliğine atfedilen ölümlerin sayısal olarak en fazla olduğu il, 8 bin 357 kişi ile İstanbul olurken; onu 4 bin 852 kişi ile İzmir ve 3 bin 657 kişi ile Bursa izledi. Ankara’da ise hava kirliliğinden hayatını kaybedenlerin sayısı 3 bin 155. Ölümlerin bu illerde sayısal olarak daha fazla olması, hava kirliliği düzeylerinden ziyade il nüfuslarının yüksek olması ile ilişkili.

kalitesi verisi olan 72 ilin 71’inde DSÖ kılavuz değerlerine göre havanın kirli olduğu açıklandı. Raporda, ilk kez meme kanseri ile hava kirliliği arasındaki ilişki ortaya konurken, hava kirliliği sonucu gerçekleşen ölümlerin hem sayısal hem de orantısal olarak önceki yıllara göre daha fazla olduğunun altı çizildi. 2022’de kazalar, yaralanmalar ve COVID19 nedenli ölümler harici gerçekleşen 30 yaş üstü toplam ölümlerin yüzde 14.2’sinin hava kirliliği kaynaklı olduğunu savunan rapor, Türkiye’de hava kalitesinin yönetimiyle ilgili detaylı bir mevzuat olsa da, bu mevzuatın içeriğinde ve uygulanmasında ciddi sıkıntılar

İzmir'de hava kalitesi her gün daha çok alarm veriyor

KARA Rapor 2024'e göre hava kirliliğine yol açan partikül maddeler; PM10 ve kanserojen PM2,5, üç büyük şehir İstanbul, Ankara ve İzmir'de düzenli ve yeterli ölçülüyor. Ulaşılabilen kısıtlı resmi

verilere göre İstanbullular 2022 yılı boyunca ortalama 38,41 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ yani DSÖ'nün kılavuz değerinin iki buçuk katı PM10 kirliliğine maruz kaldı. Kanserjen partikül madde PM2,5 ise yeterince

ölçülmedi. Ankara'da 2022 yılı PM10 yıllık ortalaması 39,25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, İzmir'de ise 45,18 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ 'tü. Bu verilere göre İzmirli yıl boyu ulusal mevzuatın koyduğu sınır değer üstünde kirli hava soluyor.

HAVA KİRLİLİĞİNİN MALİYETİ ÇOK AĞIR

TEMİZ Hava Hakkı Platformu (THHP) Koordinatörü Deniz Gümüşel, temiz hava hakkının, temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevrede yaşamın önemli bir bileşeni ve bir insan hakkı olduğunu söyledi. Bu hakkın etkili biçimde kullanılabilmesinin ön koşulunun, soluduğumuz havanın kalitesini bilmekten geçtiğini ifade eden Gümüşel, "Hava kirliliğinin neden olduğu sağlık sorunlarının ekonomiye getirdiği yük, hava kalitesinin artırılmasına yönelik önlemlerin, örneğin fosil yakıtlardan hızlı bir çıkışın maliyetini karşılamak için gereken bütçenin katbekat üstünde olarak hesaplanıyor" dedi.

"TERMİK SANTRALLERDEN VAZGEÇMELİYİZ"

Ülkede bu kadar büyük bir sağlık maliyetine neden olmasına rağmen Türkiye'nin kömürlü termik santral yapmaya devam ettiğine işaret eden Gümüşel, bütüncül bir yaklaşıma ihtiyaç duyulduğunu şöyle ifade etti: "Talebimiz çok net. Türkiye'de daha fazla termik santral yapılmasın. Bunun geçmişteki maliyetleri çok ağırdı. En son teknolojiye uygun olarak yapılsa bile gelecekte de çok ağır sağlık maliyetlerini beraberinde getireceği için bu duruma son verilmesini talep ediyoruz. Tabi bunu yaparken mevcut termik santrallerde ve bunlara yakıt sağlayan madenlerde çalışan emekçilerinde mağdur edilmemesine özen gösterilmesi gerekiyor. Sosyal, ekonomik ve ekolojik sorunları bütüncül olarak değerlendiren bir politika yaklaşımına ihtiyacımız var."

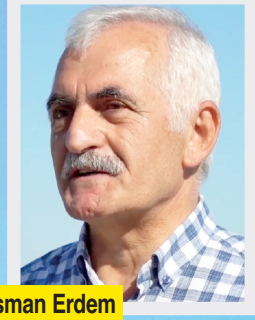

Fotoğraflar: Özer Akdemir

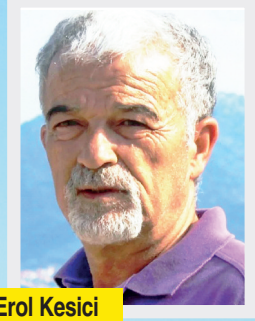

TÜRKİYE sulak alanlarını KAYBEDİYOR

Hidrobiyolog Doç. Dr. Erol Kesici ve Ziraat Mühendisi ve Çevre Bakanlığı Hassas Ekosistemler ve Korunan Alanlar Önceki Daire Başkanı Osman Erdem, sulak alanların hızla kuruduğuna işaret ediyor

Osman Erdem

Erol Kesici

MİLYONLARCA yıllık doğal süreçler sonucu yaşamı sağlayan ortamlar olarak oluşan sulak alanlar, yeryüzünün en zengin ve en üretken ekosistemleri arasında yer alıyor. Zengin bitki ve hayvan türleri ile yoğun organizma koleksiyonuna sahip sulak alanlar, bulundukları coğrafyaya hayat veriyor. Salda, Seyfe, Amik, Marmara, Uzungöl, Yarıklı, İznik, Gölçük, Gediz, Burdur, Meke... Ancak tüm sulak alanlar yok olma tehlikesi altında. Hidrobiyolog Doç. Dr. Erol Kesici ve Ziraat Mühendisi ve Çevre Bakanlığı Hassas Ekosistemler ve Korunan Alanlar Önceki Daire Başkanı Osman Erdem ile göllerin nasıl yitirildiğini, gölleri hukuki açıdan korumanın mümkün olup olmadığını ele aldık.

DOĞAL GÖLLER BİZİM GİBİ CANLI VARLIKLARDIR

Göllerin sadece su rezervi olmadığını, birden fazla dinamikle değerlendirilmesi gerektiğini ve göle olan bakış açımızı değiştirmemizin elzem olduğunu ifade eden Hidrobiyolog Doç. Dr. Erol Kesici'ye göre göller bulundukları coğrafyaya hayat veriyor. Kesici, "Bulundukları bölgenin su rejimini dengelemede işlev ve katkılar sağlayan sulak alanlar içtiğimiz, tarımda, endüstride kullandığımız suyun tek doğal, masrafsız fabrikalarıdır ve bulundukları yörenin iklimini de düzenlerler. Bir gölün yok olmasının gölün tamamen kuruması anlamına gelmediğini, gölü var eden birçok niteliğin bir arada denge içinde işlev göstermesi gerektiğini belirten Doç. Dr. Erol Kesici, "Doğal göller bizim gibi canlı varlıklardır ve sağlıklı olmanın birçok dinamiğe bağlı olması bakımından insan bedenine benzerler. Gölün 'ölümü' suyunun azalması-kuruması ve belirtmiş olduğumuz sistemlerin yok olmasıyla meydana gelir" dedi.

DÜNYADA 10 FLAMİNGODAN BİRİ İZMİRLİ

Sanayi, yerleşim ve tarımsal sulama baskısı ile sulak alanların hayatta kalmasının mümkün olmadığını dile getiren Av. Özlem Altıparmak ise sulak alanların hangi açıdan önemli olduğunu İzmir'den çarpıcı bir örnek vererek şöyle ifade ediyor:

"Sulak alanlar ekosistemde en önemli yutak alanların başında geliyor. Hem biyoçeşitlilik hem de iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması için bu alanlara gözümüz gibi bakmamız lazım. İzmir'in sulak alanı Mavişehir'deki yapılaşmanın, organize sanayi bölgesinin ve denizel kirliliğin tehdidi altında. Halbuki dünya üzerindeki 10 flamingodan birisi İzmirli."

1970'DEN BERİ KAYBEDİYORUZ

TÜRKİYE'de sulak alanların yitirilmesiyle su yönetimi arasında nasıl bir ilişki olduğunu yakın geçmişte atılan adımlara vurgu yaparak açıklayan Ziraat Mühendisi ve Çevre Bakanlığı Hassas Ekosistemler ve Korunan Alanlar Daire Başkanlığından emekli Osman Erdem de "19. Yüzyılın başlarında sıtma hastalığını önleme şeklinde başlayan ülkemizdeki sulak alan kurutma çalışmaları 1970'li yılları takiben tarım arazisi kazanma amacına yönelmiş ve bu dönemde Türkiye sulak alanlarının yarıdan fazlasını kaybetmiştir. Türkiye 1994 yılında sulak alanların korunmasını öngören Uluslararası Ramsar Sözleşmesine taraf olmuş ve takip eden yıllarda sulak alanların korunmasını öngören yasal düzenlemeler yapılmıştır. Ancak

uluslararası sözleşmeler ve ulusal mevzuatımızdaki düzenlemelere rağmen ülkemizdeki sulak alan kayıpları durmamış, devam etmiştir" dedi.

Ekolojik Denge Bozuldu

Türkiye'nin bugün itibarıyla doğal sulak alanlarının yüzde 60'ından fazlasını kaybettiğini söyleyen Erdem, Beyşehir, Eğirdir, Uluabat ve Kuş Göllerinin; Kızılırmak, Gediz, Seyhan, Ceyhan deltaları gibi halen varlığını sürdüren sulak alanlarda ise su rejimine yapılan müdahaleler, su kalitesinin bozulması, istilacı yabancı türlerin sulak alanlara atılması gibi nedenlerle ekolojik dengesinin bozulduğuna değindi.

Osman Erdem, "Tüm yasal düzenlemelere rağmen sulak alanların kayıplarının devam etmesinin nedeni, sulak alanı besleyen akarsuların ve diğer yüzey sularının barajlarda tutulması ya da yönlerinin değiştirilmesi ve yer altı sularının aşırı kullanımıdır" diye konuştu.

Son zamanlarda kuruyan ve kurumakta olan göllerin 'restorasyonundan' söz edilmesini de eleştiren Dr.Erol Kesici, "Göllerin su miktarı ve kaliteleri olumsuzlaşırsa, biyoçeşitlilikleri, enerji alışverişleri, besin zincirleri sekteye uğrarsa, tıpkı organ yetmezliğine uğrayıp yaşamsal reaksiyonlarını kaybederler" diyerek restorasyon çalışmalarının gölün doğal yapısını geri kazanmak için yeterli olmayacağını vurguladı.

KURUYAN VE KURUTULAN GÖLLERİMİZ

SON 20-25 yılda ülkemizin önemli sulak alanlarından büyük bir bölümünü geri dönüşü olmayacak şekilde kaybedildi. Nasrettin Hoca'nın, 'ya tutarsa' deyip suyuna yoğurt mayası çaldığı Akşehir Gölü artık yok. Sadece çok yağışlı yıllarda ilkbahar aylarında küçük bir bölümünde su toplanıyor.

Hemen yanındaki Eber Gölü ise su alanının üçte birini kaybetti.

20 yıl öncesine kadar Burdur Gölü, kuş varlığı yönünden Türkiye'nin en önemli göllerinden biri idi. Her yıl uzmanlar tarafından su kuşu sayımı yapılıyor. Bu yıl gerçekleştirilen kış ortası su kuşu sayımına katılan Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. İskender Gülle 2000'li yıllarda Burdur Gölü'nde 100 binin üzerinde su kuşu olduğunu şu anda bu sayının artık binlerle ifade

edildiğini söyledi. Yeryüzünün en değerli alanlarından biri olarak kabul edilen Salda Gölü'nde ise su seviyesi 8 buçuk metreye düşmüş ve düşüş devam ediyor.

Burdur Göller Havzası'ndaki Yarıklı, Karataş ve Çorak gölleri çok sığ (derinliği az) olduğu için tamamen kurumuştur. Yeraltı suları düşmesiyle besleyen kaynaklar kuruduğu için Acıgöl'ün küçük bir kısmında su toplanıyor.

KONYA KAPALI HAVZASI TEHLİKEDE

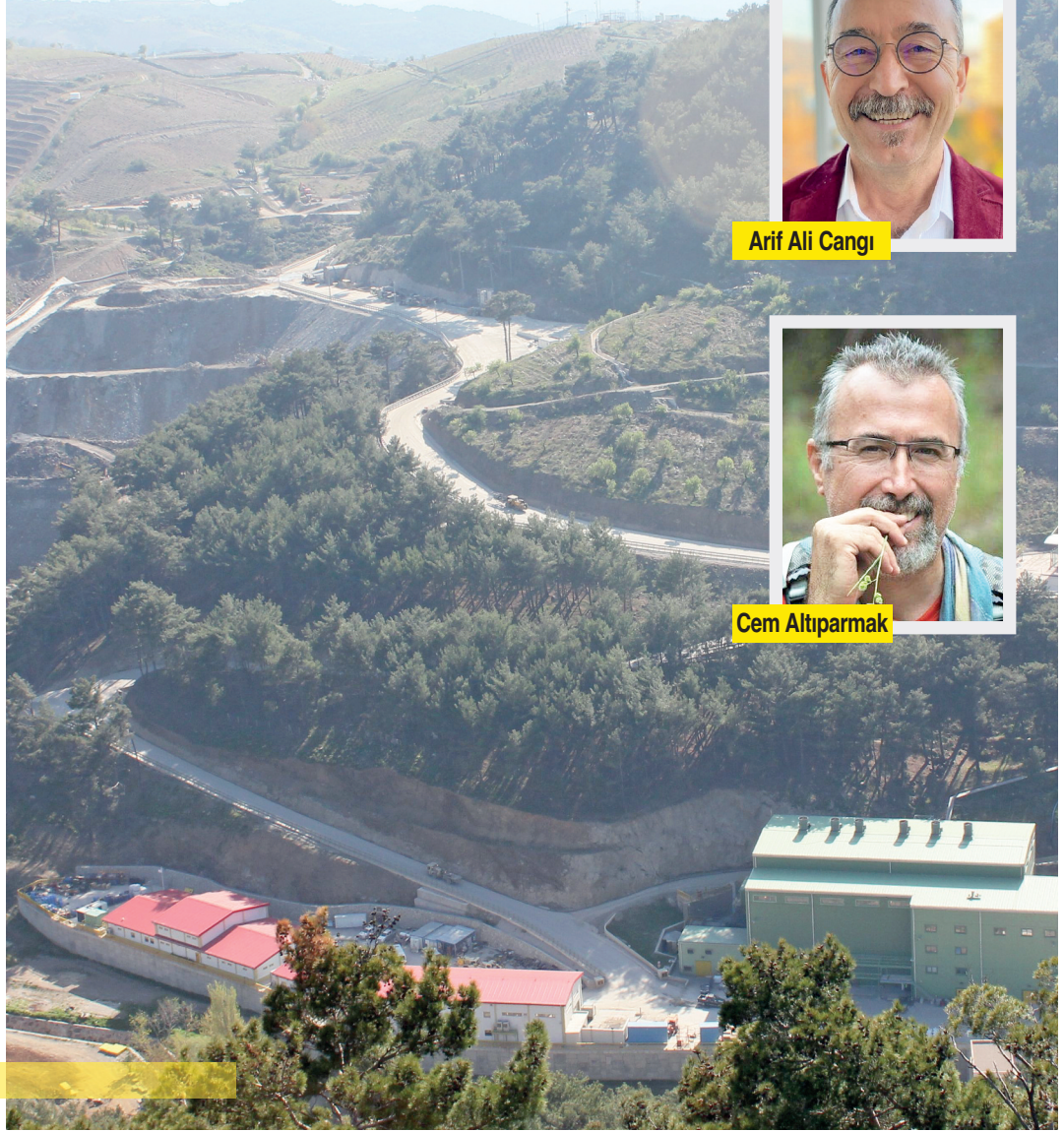
Konya Kapalı Havzası ülkemizin en az yağış alan bölgelerinden biri olmasına rağmen 20. yüzyılın başlarında Türkiye'nin en önemli sulak alanlarına sahipti. Türkiye'nin ikinci büyük gölü olan ve Türkiye'nin tuz ihtiyacının üçte ikisinin karşılandığı Tuz Gölü bölgede yer

alıyor. Ne yazık ki Gölü besleyen akarsular üzerine göletler yapılması ve bu göletlerden Göl'e su bırakılmadığı için göl kurumakla karşı karşıya kaldı. Her yıl ortalama on bin çift flamingo Tuz Gölü'nün ortalarında kuluçkaya yatmaktadır. 2021 yılı temmuz ayında kuluçkadan çıkan iki binin üzerindeki yavru flamingo içecek su bulamadığı için öldü. Tuz Gölü'nün hemen bitişiğindeki Tersakan Gölü, Bolluk Gölü ve Kulu Gölü'nün durumu da Tuz Gölü'nden farklı değil. Bir zamanlar sadece ülkemizin değil bulunduğumuz coğrafyanın da en önemli sulak alanlarından biri olan Seyfe Gölü'nde son 15 senedir su yok. Dünyanın nazar boncuğu olarak isimlendirilen Ramsar alanlarımızdan Meke Gölü tamamen kurudu, Kızören oburunda su seviyesindeki düşüş 40 metreyi geçti.

Hukuk, çevre ve adalet çıkmazı

Anayasamızın 56.maddesinde; “Herkes sağlıklı bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi ve doğayı korumak yurttaşların ve devletin ödevidir” yazıyor. Ancak çevre mücadelelerinde açılan davalar, hukukun çevreyi ne kadar koruduğu konusunda tartışmalar yaratıyor

Arif Ali Cangı

Cem Altıparmak

TAŞ ya da maden işletmeleri tarafından yok edilen bir tepe, kirli havayı soluyarak yaşamak zorunda kalan milyonlarca insan, açık kanalizasyon kadar kirli akan dereler, nehirler, tarım ilaçları ile kirlenmiş tarlalar, mültilaj kaplamış deniz yüzeyleri, kimyasallara bulaşmış topraklar, yok edilen ormanlar...

Günümüzde çevre sorunları olarak nitelenen ve hemen hepsi aşırı üretim, aşırı tüketim ve büyümek zorunda olan ekonomiler olarak özetleyebileceğimiz bir sistemin çıktıları bunlar. Yaşam alanlarının doğrudan tahribatı ve yaşam hakkının ihlali anlamına gelen bu ekolojik sorunlara karşı mücadele etmeye, bugünü ve geleceğini korumaya çalışanlar ise; yoksul köylüler, çevre aktivistleri...

Tüm dünyada ve ülkemizde insanların, çevre sorunları karşısında ilk başvurdukları yer kuşkusuz hukuksal süreçler oluyor. Öyle ya, Anayasa’da “Herkes sağlıklı bir çevrede yaşama hakkına sahip. Çevreyi ve doğayı korumak yurttaşların ve devletin ödevi” yazıyor. (Anayasa 56. Madde) Peki hukuk, tüm bu doğa yıkımı projelerine karşı insanları, doğayı koruyor mu? Bu soruyu İzmir’de yaşayan çevre

hukukunun iki önemli ismine sorduk. Ülkenin dört bir yanında birçok çevre davası olan Avukat Arif Ali Cangı ve Avukat Cem Altıparmak’la çevre sorunları ve hukuku konuştuk.

TÜRKİYE’DE ÇEVRE HUKUKUNUN BAŞLANGICI

Çevre sorunlarındaki artışın çevre ile ilgili tedbirlerin alınması gerekliliğini ortaya çıkardığını belirten Cangı, çevre hakkının uluslararası sözleşmeler, ulusal Anayasa ve yasalarla koruma altına alınmasının bu hakkı ihlal eden faaliyetlerin yargısal denetimle korunmasının da önünü açtığını söylüyor. Cangı, “1990’lı yıllardan başından itibaren İzmir Çevre Avukatlarının deneyimledikleri pratiklerle Türkiye Çevre Hukuku çok iyi bir başlangıç yapmıştı. Yatağan, Kemerköy, Yeniköy Termik Santrallerinin kapatılması, Bergama Ovacık Altın Madeni’nin çevresel etki değerlendirmesinin ve İzmir kent içinde planlanan Kordon Yolu projesinin iptali davalarında elde edilen hukuksal kazanımlar

ekoloji hareketine moral ve meşruiyet kazandırdı” ifadelerini kullandı.

Bu yargı kararlarının ne pahasına olursa olsun kalkınma anlayışını reddeden, korumayı önceliğine alan kararlar olması nedeniyle hükümetler tarafından hiç sevilmediğini belirten Cangı, çevre hukukunu aşındıran düzenlemeler yapıldığını, söyledi. Ülkemizdeki uygulamada artık çevresel etki değerlendirilmesi (ÇED)’in de güvence yaratmadığını söyleyen Cangı, “ÇED sürecinin en önemli unsuru olan karar süreçlerine katılım, halkın katılımının hiçbir önemi kalmamıştır. Halk projeyi kesinlikle istemese de ve hatta toplantı yapılmasına izin vermese de dikkate alınmadan ÇED olumlu kararı verilebilmektedir” dedi.

ÇED YÖNETMELİĞİ 30 YILDA 16 KEZ DEĞİŞTİRİLDİ

Av. Cem Altıparmak ise Türkiye’de mevcut çevre koruma mevzuatının başında 1983 yılında yürürlüğe giren Çevre Kanunu’nun geldiğini belirterek, Türkiye’deki çevre koruma mevzuatıyla çevrenin ve doğanın

BİTMİYEN DAVALAR

korunmadığını söyledi. Bu yargıyı doğrulamak için sadece Çevre Kanununa ve Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) Yönetmeliğine bakmanın yeterli olacağını dile getiren Altıparmak, çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmelerin ÇED raporu almasının şart koşulduğunu aktardı. Altıparmak şunları söyledi; "1993 yılında çıkarılan ilk yönetmelikten bu zamana kadar geçen 30 yıllık süre içinde ÇED Yönetmeliğinde, toplamda 16 kere değişikliğe gidilmiş; 1997, 2002, 2003, 2008, 2013, 2014 ve 2022 yıllarında 7 defa tamamıyla değiştirilmiş, yeni yönetmelikler yürürlüğe girmiştir. Yönetmelikte yapılan değişiklikler incelendiğinde, Çevre Kanunu'nda yer alan amaçtan gittikçe uzaklaşıldığı açıkça görülmektedir". Kamu idarelerinin kendilerini hukuk devletine bağlı hissetmediğini vurgulayan Altıparmak son olarak "Halkın ve doğanın çevresel konulardaki kaderlerini elinde tutan bu idarelerdeki şeffaflıktan, denetimden ve hesap verilebilirlikten yoksun uygulamaların yarattığı yozlaşmanın boyutu, yargısal hak arama hürriyetinin ciddi bir şekilde aşınmasına ve değersizleşmesine yol açmaktadır" dedi.

14 yılı aşkın bir süredir İzmir'in içme suyu havzasında işletilen Efemçukuru altın madeni ile ilgili hukuk sürecinin özeti:

Arif Ali Cangı: Efemçukuru altın madeni'nin maden işletme ruhsatı iptali, 2 adet çed iptali, deneme izni ve açılma ruhsatlarının iptali davaları ile maden için yapılan acele kamulaştırmaların iptali davaları açıldı. Acele kamulaştırma davalarını sonuna kadar götüren tek kişi Ahmet Karaçam oldu, diğer köylüler madenle anlaşıp, davalarından vazgeçti. Ahmet Karaçam 10 yıllık dava süreci sonunda davasını kazandı. Diğer davaların hepsini ilk aşamada kazandık, olur olmadık gerekçelerle kararlar Danıştay tarafından bozuldu ve davalar reddedildi. Şu anda kapasite artırımı ÇED davası dosyası Anayasa Mahkemesi'nde

KAZDAĞI'NDAN KARABURUN'A ÇEVRE DAVALARI

Av. Cem Altıparmak: Ağırılığı maden ve enerji projelerine yönelik davalarda Kazdağları'nda sadece bizim büromuzun

taklip ettiği dava sayısı 10'u aştı. Karaburun'da ise 2014 yılından bu yana 30'a yakın dava açıldı ve 3 AYM başvurusu yapıldı. AYM iki başvuruda Karaburunluların adil yargılanma haklarının ve özel hayata saygı haklarının ihlal edildiğine karar verdi.

İdare mahkemelerine açılan davaların çoğunda mahkemeler iptal kararı vermelerine karşın idareler iptal kararına konu izinleri tekrar yenileyerek Mahkeme kararlarını etkisiz hale getiriyorlar.

Burada sorulması ve cevaplandırılması gereken asıl soru şudur; yurttaşların tekrar tekrar karşısına gelen dava süreçlerini sürdürecektir parasal güçleri ve moral motivasyonları kalmış mıdır? Yaklaşık 2-3 yıl süren bir dava süreci sonunda proje bir kez iptal edildiğinde, kamu idaresinin bu mahkeme kararının arkasından dolanıp, yatırımcı şirket için bir ikinci, üçüncü, dördüncü kez izin vermeyeceğinin garantisi var mıdır? Yurttaşlarla ve doğa ile inatlaşmayan, insan ve doğa haklarına saygılı bir kamu idaresi etiği nasıl garanti altına alınacaktır?

Avrupa'nın en büyük madeni

Uşak sınırlarına dayandı!

Uşak Eşme ilçesinde bulunan Kışladağ altın madeni faaliyete geçtiği günden beri dava konusu. Kapasitesi sürekli artan altın madenine karşı köylüler ve çevre platformları 20 yıldan fazladır dava açıyor. Ege Çevre Platformu Hukuk Kurulu Üyesi Avukat Ali Arif Cangı, verdikleri hukuki mücadeleye karşın altın madenin faaliyetlerine devam ettiğini söylüyor

ÇEVRE hareketi denince akla ilk gelen yer Kışladağ. Uşak'ın Eşme ilçesinde yer alan Kışladağ'da 2000'li yılların başında başlayan siyanürlü altın madeni arama faaliyeti bölge halkının hayatını değiştirdi. Sadece köylülerin değil, çevre odaklı dernek ve platformların dayanışması ve hukuki mücadelesi hala sürüyor. Ege Çevre Platformu Hukuk Kurulu Üyesi Avukat Ali Arif Cangı, 2006 yılından beri Kışladağ altın madenine karşın süren hukuki mücadelenin sembolü oldu.

Cangı, altın madeni faaliyetinin durdurulması için açılan davalarda yerel mahkemeler ve Danıştay bugüne kadar şirket lehine karar verdiğini Anayasa Mahkemesi'nde 'Anayasanın 17.maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edilmediğine' hükmettiğini söyledi. Avukat Cangı, iç hukuk yolları tükenince Oya Otyıldız, Ertuğrul Barka, Mustafa Sakaryalı, Muammer Sakaryalı ve Ömer Turgut Erhat aracılığıyla davayı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) taşıdıklarını anlattı.

Cangı yaptıkları başvurunun sonucu olarak 2024 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesinde yer alan 'adil yargılanma hakkı'nın ihlal edildiğine hükmettiğini dile getirdi.

KIŞLADAĞ LİNÇ EDİLECEK

Avukat Ali Arif Cangı, 12 Şubat'ta yeniden görülen davanın ilk duruşmasında çevreye verilen zararların tespit edilmesi için keşif yapılmasını istediklerini söyledi. Cangı, "Bölge yeraltı suları kurumuş, kalan yer altı suları ve yüzey suları kirlenmiş, rahmet olarak bilinen yağmurlar asit yağmurlarına dönüşmüş durumda. 12 Şubat günü görülen ilk duruşmada 13 Şubat 2024 yılında yaşanan Erzincan- İliç'te yaşanan maden faciası hatırlatıldı. Aynısının Kışladağ'da olmayacağını garantisinin verilemeyeceği, altın madeni işletmesinin Mahkeme heyetiyle bizzat görülüp, tespitler yapılması için keşif yapılması istendi. Uşak Barosu ve avukatlarıyla iyi hazırlık yapılmış. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı her zaman olduğu gibi şirketin destekçisi konum ve işlevini sürdürdü.

Yeni müdahale istemlerine, keşif yapılmasına karşı çıktı. Davanın reddini istedi. Duruşma sırasında, madenin ÇED taahhütlerine uygun çalışıp çalışmadığını periyodik denetlemekle yükümlü Uşak Valiliği izleme denetleme komisyonunun sadece Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü temsilcisiyle yapıldığı bilgisi verildi" dedi. Avukat Cangı, yetkililerin bu tutumunun Kışladağ'ı yeni bir İliç faciasına götüreceğini kaydetti.

Avukat Cangı, madenin bir an önce kapatılması gerektiğinin altını çizerek, "Kışladağ'ın ve bölgenin yaşamının korunması için bu davanın kabul edilmesi ve Kışladağ Altın Madeni'nin bir an önce kapatılması, yıkılan, bozulan doğal ortamın mümkün olabildiğince eski hale getirilmesi gerekiyor. Buna, şimdiye kadar yaşanan hukuka aykırılıklardan sorumluluğu olmayan, dava açıldığı zaman henüz mesleğe başlamamış olan Uşak İdare Mahkemesi yargıçları karar verecek. Kışladağ'ın börtü böceği, ağacı, otu, insanları yaşamlarını geleceklerini koruyacak bir karar bekliyor" dedi.

Enerji politikalarında yeniden düşünme zamanı

Elektrik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi Başkanı Gülhan Gürler, enerji politikalarındaki zafiyetin Türkiye’de hem maliyetleri artırdığını hem de çevresel riskleri büyüttüğünü belirtti, kamusal planlama eksikliğine dikkati çekti

KAMU PLANLAMASI ŞART

TÜRKİYE Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’nın verilerine göre; elektrik enerjisi tüketimi 2024 yılında bir önceki yıla göre yüzde 3,8 oranında artarak 347,9 TWh, elektrik üretimi ise bir önceki yıla göre yüzde 5,4 artarak 348,9 TWh olarak gerçekleşti. 2024 yılında elektrik üretimimizin, yüzde 35,2’si kömürden, yüzde 18,9’u doğal gazdan, yüzde 21,5’i hidrolik enerjiden, yüzde 10,5’i rüzgardan, yüzde 7,5’i güneşten, yüzde 3,2’si jeotermal enerjiden ve yüzde 3,2’si diğer kaynaklardan elde edildi. Veriler göre ürettiğimiz enerji ani talepleri ve yıllık tüketimi karşılayacak düzeyde. Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) İzmir Şubesi Başkanı Gülhan Gürler’e göre ise enerji üretiminin tüketimden fazla olması planlama eksikliğini işaret ediyor. Gürler, "Üretim kapasitesinin fazlalığı, planlamadaki eksiklikten kaynaklanıyor. Kamusal planlama zayıfladığı için özel sektörün kısa vadeli kararları sektörde verimsizlik yaratıyor" dedi.

YENİLENEBİLİR ENERJİYE GEÇİŞ KAÇINILMAZ

Enerji üretiminin büyük bölümü ithal kömür ve linyite dayalı. Bu durum hem çevresel hem de ekonomik açıdan büyük bir yük oluşturuyor. Gürler, "Geçmişte verilen alım garantileri nedeniyle özel sektör ithal kömür ve doğalgaza

yöneldi. Ancak bu santraller artık pahalı hale geldi ve sistemde yüke dönüştü" diye ekledi.

Bu yükten kurtulmanın formüllerinden biri de yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı olarak öne çıkıyor. Avrupa Birliği’nin sınırda karbon düzenlemesine uyum sağlamak için Türkiye’nin düşük karbonlu enerji sistemlerine geçişini hızlandırması gerekiyor.

Türkiye 2024 yılında bu alanda yatırımlarını hızlandırdı. Türkiye Elektrik İletim AŞ (TEİAŞ) verilerine göre, ülkenin toplam elektrik kurulu gücü 23 Şubat itibarıyla 116 bin 605 MW’a yükselirken, bunun yaklaşık 70 bin MW’ı yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlandı. Böylece Türkiye’nin elektrik üretim kapasitesinde yenilenebilir enerjinin payı yüzde 60’a ulaştı. Ancak mevcut üretimin talebi fazlasıyla karşılaması, yeni yatırımların ne kadar gerekli olduğunu sorgulatıyor. Elektrik

ENERJİ maliyetlerinin yükselmesi, verimlilik konusunu da gündeme getiriyor. Gürler, Türkiye’nin gelişmiş ülkelere kıyasla daha fazla enerji tüketerek düşük katma değerli üretim yaptığını belirterek, "Enerji yoğun sektörlerle yönelik teşvikler yerine, verimli makineler ve teknolojilere yatırım yapılmalı. Kamunun alım ve fiyat garantileri yerine doğrudan yatırımlara yönelmesi, arz tarafında ise dikey entegre bir kamu tekeli kurulmalıdır" dedi. Türkiye’nin enerji politikalarında uzun vadeli planlamaya ihtiyacı olduğunu görüyor. Yenilenebilir enerji yatırımlarının desteklenmesi, fosil yakıtların payının azaltılması ve enerji verimliliğinin artırılması, enerji bağımsızlığı açısından kritik öneme sahip ve kapsamlı bir planlama ile yönetilmesi gerektiği vurgulanıyor.

Mühendisleri Odası İzmir Şubesi Başkanı Gülhan Gürler, yenilenebilir enerjiye geçişin artık bir zorunluluk olduğuna işaret etti:

"Güneş ve rüzgâr enerjisi, tüketim noktalarına yakın üretim sağlayarak şebeke maliyetlerini düşürüyor. Fosil yakıtların çevresel etkileri ve dışa bağımlılığı düşünüldüğünde,

yenilenebilir enerjiye geçiş yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda stratejik bir zorunluluk" Öte yandan, fazla üretilen enerjinin depolanması için altyapı eksikliği de önemli bir sorun. Gürler, Türkiye’de enerji depolama teknolojilerinin gelişmekte olduğunu ancak lisansların daha çok spekülasyon amaçlı verildiğini söyleyerek, "Gerçek yatırımcıların desteklenmesi ve kamu eliyle uzun vadeli planlamaların yapılması gerekiyor" ifadelerini kullandı.

İzmir'in su havzasında BİR ALTIN MADENİ

Uzmanlar, yaklaşık 300 bin kişinin su ihtiyacını karşılaması öngörülen Çamlı Barajı'nın hemen yanında faaliyetine devam eden altın madeninin suyu kirletme riski konusunda uyarıyor

TÜPRAG Efemçukuru Altın Madeni'nden dolayı rafa kaldırılan Çamlı Barajı için 14 yıl sonra gelen 'ÇED Olumlu' kararı tartışma konusu oldu. Altın madeni, İzmir'in içme suyunun büyük bir bölümünü karşılayan Çamlı ve Tahtalı Barajları uzun mesafeli koruma alanında kalıyor. Yaklaşık 300 bin kişinin su ihtiyacını karşılaması öngörülen Çamlı barajının hemen yanında faaliyetine devam eden altın madeninin suyu kirletme riski konusunda uzmanlar uyarıyor. Öte yandan kapasitesini 2 buçuk kat arttıran altın madeni şirketi TÜPRAG ise faaliyetine hız kesmeden devam ediyor.

HALK SAĞLIĞI AÇISINDAN TEHLİKELİ

İzmir Tabip Odası Çevre Komisyonu Üyesi Dr. Oya Otyıldız, 2011 yılından beri altın madeninin tüm açılan davalara rağmen çalıştığını belirterek, "Önceden oraya altın madeni yapılacağı için ÇED raporu olumlu verilmemişti. Çamlı barajı 300 bin kişinin su ihtiyacını karşılayacaktı. İzmir zaten su fakiri bir kent. Altın madeni çalıştığı için barajla yan yana olmaz, halk sağlığı açısından tehlikeli" dedi. Bunun yanı sıra bölgenin arsenik açısından zengin olduğuna dikkati çeken Otyıldız, "Arsenik ve diğer ağır metaller milyonlarca yıldır orada doğayla barışık halde sessiz bir şekilde yaşıyor. Fakat böyle patlatmalarla hareketleniyorlar, yer altı ve yer üstü sularına karışıyorlar. Uzun dönemde Tahtalı barajı da kirlenecek, Çamlı barajı daha çabuk kirlenecek. Dünya Sağlık Örgütü(DSÖ) arsenikte 10 mikrograma kadar ancak izin veriyor. Mesela Bergama'daki çeşmelerden kaç sene önce aldığımız örneklerde 230 mikrogram görünüyordu. Normalin 23 katına kadar yüksek arsenikler çıktı. Arsenik ve diğer ağır metaller vücutta birikir ve atılmaz. Bu biriken ağır metaller çeşitli sistem kanserleri yapar, mesela cilt ve mesane kanseri gibi. Bu metallerin baraja geçmesi madenin yakınlığı ve patlamalarla ilgili. Zararlarının kabaca 10 yıl civarında görülmesi bekleniyor. Ara ara mutlaka denetlenmesi gerekiyor. Ama maden yetkilileri, İZSU'nun denetimine izin vermiyor. Önceki dönemlerin İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu bu konuda çok çaba gösterdi. Kocaoğlu, 'içeriye denetlemeye giremiyoruz' diye açıklamalarda da bulunmuştu" diye hatırlattı.

Oya Otyıldız

ALTININ KAMU YARARI YOK

SON olarak 'Hekimlerin esas görevi yurttaşın hasta olmasını önlemektir, hastalığı tedavi etmek değildir' diyen Otyıldız, 'Bizim suyumuzu kirletmek kimsenin hakkı değildir. Temiz su, temiz hava olmadan sağlıklı olmak mümkün değil. Altın madeni derhal kapatılmalı. Altının kamu yararı yok, TÜPRAG şirketine yararı var. Kanadalı şirket zengin

olacak diye biz neden hasta oluyoruz' dedi. Efemçukuru Altın madeni bölgesini en iyi bilen uzmanlardan biri olan Jeoloji Yüksek Mühendisi Savaş Dilek ise 2011 yılında yazdığı raporu işaret ederek, "İzmir halkı için önemi yadsınamaz bir su ve doğa parçasının böyle riske edilerek, bu tür faaliyetlere izin veren idarenin kamu adına siyasi otoriteden

bağımsızlaştırılması; yerli-yabancı sermayenin etkisiyle onların çıkarları doğrultusunda karar alan iktidarın da demokratikleşmesi, halk ve gelecek kuşaklar adına çözüm olarak önümüzde durmaktadır' diye belirtti. Maden yüzünden Çamlı barajının arsenik ve ağır metallerle ciddi anlamda kirleneceğini ve bunun halk sağlığını riske atacağını da ekledi.

MADENCİLİK SU HAVZALARINI KİRLETİYOR

JEOLOJİ Yüksek Mühendisi, Tıbbi Jeoloji Uzmanı Dr. Eşref Atabey ise akarsuların beslenme şeklini hatırlatarak, madencilik faaliyetlerinin su havzalarını nasıl etkilediğini şöyle açıkladı: "Su havzası dediğimiz derelerin ve akarsuyun beslenme havzasıdır. Yağmur suyu düştüğü, kar eridiği zaman yamaç eğimi ne tarafa doğru gidiyorsa, onun beslediği havza akarsuların beslenme havzası olduğu anlamına gelir. Dolayısıyla bunun içinde olacak her beslenme faaliyeti,

isterse 5 km mesafede isterse 100 km mesafede olsun, o su havzasını kirlenmeye bir unsurdur. Uzun mesafe ya da kısa mesafeye göre risk ayrımı yapılamaz. Madencilik faaliyetinden olan her kirlenme o havzayı etkiler. Altın madeni sülfürlü mineraller taşıdığı için 100 yıl da geçse o su havzası kirlenmeye, asit maden drenajı üretmeye de devam eder. İçme ve kullanma suyu temin eden barajların çevresinde bantlar çiziyorlar, 50 metre mesafede yerleşim olmayacak gibi

ama bu şekilde değerlendirme hatalı. O baraj, 100 km uzaktan o besleniyorsa bölgede yaşayanları ve tarımsal üretimi etkiler. Arsenik normal kayada dururken o kadar etkilemez ancak madencilik faaliyeti sırasında daha hareketli hale gelir. Bunun sonucunda da dere ve yer altı sularına karışır. Sürekli 10 mikrogram üzerinde arsenikli su tüketirseniz kanser ve değişik deri hastalıklarına yol açar. Bu durum halk sağlığı açısından tehlikelidir" dedi.

Eşref Atabey

GÖL MARMARA'YI ALTIN SEVDASI KURUTTU

DEVLET hazinesine tek kuruş yük bindirmeden bütün masrafları İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından karşılanacak olan Çamlı Barajının yapımı Efemçukuru Altın Madeni nedeniyle engellendi. Türkiye'de ÇED raporuna onay verilmeyen, bir elin parmakları kadar olan proje arasında, Çamlı Barajı Projesi de vardı.

Uzmanların Çamlı Barajı 300 bin kişinin su ihtiyacı için yaşamsal önemde tespitlerine karşın 'İzmir'in 2050 yılına kadar içme suyu diye bir sorunu yok. Biz Gördes'ten İzmir'e yılda 60 milyon ton su vereceğiz. 2040 yılından sonra da Çamlı Barajının yapıp yapılmayacağını tekrar değerlendiririz' denildi. Ancak İzmir'e 120 kilometre uzaklıktaki Gördes

Barajından şu ana kadar kente tek damla su verilemedi. Barajın dibi delik çıktı, su tutmadı! Barajın dolması için bölgedeki bütün akarsular, dereler Gördes'e yönlendirilince Ege Bölgesi'nin en önemli göllerinden Göl Marmara Gölü kurudu. Hem İzmirli suyundan oldu hem Göl Marmara kurutulmuş çok büyük bir ekolojik felakete yol açıldı.

Yerel tahribat iklim krizini derinleştiriyor

Kazdağları, madencilik faaliyetleriyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıya. Uzmanlar, doğanın talanının yalnızca bölgeyi değil, küresel ekosistemi de tehdit ettiğini ve iklim krizini derinleştirdiğini söylüyor

KAZDAĞLARI İÇİN SES VER!

Harun Baytekin

KÜRESEL ısınma etkilerini her geçen gün daha fazla hissettirirken, iklim krizinin yarattığı felaketler halkın da gündeminde önemli bir yer tutuyor. Artan sıcaklıklar, kuraklık, seller ve orman yangınları, doğaya zarar veren faaliyetlerin acilen durdurulması gerektiğini gösteriyor. Uzmanlar, ormansızlaşmanın bu süreci tetikleyen en büyük etkenlerden biri olduğunu vurguluyor. Özellikle vahşi madencilik, taş ocakları, termik santraller ve havalimanları ormansızlaşmayı hızlandırarak karbon salımını artırıyor. İklim değişikliğine bağlı sıcaklık artışları, kuraklık, ve orman yangınlarının sıklığı her geçen gün artarken; Akbelen, Kuzey Ormanları ve Kazdağları'nda milyonlarca ağacın kesilmesi, iklim krizinin geri dönülmez bir hal almasına yol açıyor. Homeros'un 'Bin Pınarlı İda' olarak anlattığı Kazdağları'nın yüzde 79'u ve Çanakkale'nin yüzde 91'i madencilik için ruhsatlandırılmış durumda.

Kazdağı Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Süheyla Doğan, madencilik faaliyetlerinin ağaç kesimini ve karbon yutak alanlarının yok edilmesini hızlandığını vurguladı. Doğan, "Madencilik faaliyetleri nedeniyle orman ekosistemleri yok ediliyor. Toprak sıyrılıyor,

verimli tarım alanları zarar görüyor. Böylece karbon yutak alanları ortadan kalkıyor" dedi.

42 SANİYEDE EYFEL KULESİ KADAR ATIK!

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Harun Baytekin, son 20 yılda verilen 386 bin maden ruhsatına dikkat çekerek, madenciliğin çevresel etkilerini anlattı. Baytekin, altın madenciliğinin büyük miktarda atık ürettiğini belirterek, "Her 42 saniyede Eyfel Kulesi'nin ağırlığı kadar atık oluşuyor ve 1 gram altın için 26 ton atık ortaya çıkıyor. Bu atıklar su kaynaklarına ağır metaller bulaştırıyor" dedi.

COĞRAFI İŞARETLİ GIDALARI TEHDİT ALTINDA

Baytekin, orman ve mera yasalarının madencilik lehine değiştirildiğini vurgulayarak, "Eskiden köylü bir dal kestiğinde cezalandırılırken, şimdi madenciler yüzbinlerce ağacı yok ediyor" dedi. Bu tehdit Bayramiç Beyazı, Çanakkale Domatesi ve Biga Peynir Tatlısı gibi önemli coğrafi işaretli ürünleri tehdit ediyor" diye konuştu.

Murat Türkeş

Sadece bölgesel değil küresel kirlilikte olur

BOĞAZİÇİ Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi Prof. Dr. Murat Türkeş, madencilik faaliyetlerinin iklim değişikliği üzerindeki kritik etkilerine değindi. Türkeş, ormanların, okyanuslar ve topraklarla birlikte, atmosfere salınan karbondioksiti tutan en önemli yutaklar olduğunu belirterek, ormanların yok edilmesinin yalnızca yerel değil, bölgesel iklim değişikliklerine de yol açtığına dikkat çekti. Prof. Dr. Türkeş, madenciliğin, fosil yakıt kullanımı ve hava kirliliği aracılığıyla sera gazı salınımını

artırarak küresel iklim krizini tetiklediğini belirtti. Madencilikten kaynaklanan hava kirliliği, su, toprak ve hava kirleticilerini çoğaltarak, sınırları aşan küresel ölçekte hava kirliliğine yol açtığına işaret etti.

ISI DENGESİ BOZUKLUĞU KURAKLIĞI TETİKLIYOR

Türkeş, madencilik faaliyetlerinin sadece doğa üzerindeki etkileriyle sınırlı kalmadığını, bölgesel iklim değişikliklerine yol açtığını vurguladı. Türkeş, geniş alanlarda yapılan madenciliğin yüzey albedosunu

bozarak güneş ışığının yansıma oranını değiştirdiğini, bunun da yerel atmosferde ısı dengesinin bozulmasına ve kuraklık gibi iklim değişikliklerine neden olduğunu söyledi. 2024 yılı küresel ısınma eşiğinin aşıldığı yıl olduğunu vurgulayan Türkeş, "Türkiye, giderek daha fazla sıcak hava dalgalarının etkisi altına giriyor. Özellikle Güneybatı, Batı ve İç Anadolu bölgelerinde kuraklık giderek artıyor" diyerek tarımsal üretim kaybının ve su kaynaklarının azalmasının büyük sorunlara neden olacağı konusunda uyardı.

Jak Eskinazi, Türk ihracatçısı, AB Yeşil Mutabakatı'ndan çok sert bir şekilde etkilenecek

Türk ihracatçılarının 'Yeşil Mutabakat' sınavı

Avrupa Birliği Yeşil Mutabakatı'na uyum sağlamak, Türkiye'nin sanayi, ekonomi ve çevre politikalarını sürdürülebilir bir şekilde dönüştürmesini gerektiren bir süreç. Bu mutabakata uymayan üreticiler, ihracat yapamayacak. Uzmanlar, ihracatçı ve sanayiciler hazırlıklı olunması gerektiğini vurguluyor

AVRUPA Birliği'nin (AB) 2019'da açıkladığı ve 2050'ye kadar AB'yi karbon nötr hale getirmeyi amaçlayan AB Yeşil Mutabakatı, çevreyi korumak, sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek ve iklim değişikliğiyle mücadele etmek için çeşitli düzenlemeler ve politikalar içeriyor. AB Yeşil Mutabakatı'na uyum sağlamak, artık bir zorunluluk. Bu kriterlere uyum süreci, özellikle çevre dostu üretim teknikleri, karbon emisyonlarının azaltılması, enerji verimliliği, döngüsel ekonomi ve yenilenebilir enerji gibi alanlarda ciddi değişiklikler ve iyileştirmeler yapılmasını öngörüyor. AB'nin, Yeşil Mutabakat ile tedarik zincirini baştan aşağı değiştirdiği gibi 'Yeşil Mutabakat Sanayi Planı' ile de dünya genelinde yaşanan finansman krizine karşı kendini koruma altına aldığı ve kendi iç dinamiklerini yarattığı da biliniyor. Ege İhracatı Birlikleri Koordinatör Başkanı Jak Eskinazi, Türk ihracatçısının AB Yeşil Mutabakatı'na hazır olmadığını ifade ederek,

Jak Eskinazi

ihracatçıların çok sert bir şekilde etkileneceğini söyledi.

'SINIRDA KARBON VERGİSİ DÜZENLEMESİ'NE HAZIR DEĞİLİZ

AB Yeşil Mutabakatı sürecinde ihracatçıların için en önemli başlıkların Emisyon Ticaret Sistemi (ETS), Eko-Etiket, Dijital Ürün Pasaportu ve Sınırdaki Karbon Vergisi Düzenlemesi (SKDM) olduğunu belirten Başkan Eskinazi, "Şu an itibarıyla, genel anlamda ihracatçıların SKDM'ye tam olarak hazır olduğu söylenemez" dedi. Çoğu ihracatçının karbon emisyonlarını ölçmek ve raporlamak için yeterli altyapıya sahip olmadığını ve yüksek maliyetler, bilgi eksikliği gibi nedenlerin firmaların, üretim süreçlerini düşük karbon teknolojilerine dönüştürmekte yavaş kaldığını vurgulayan Eskinazi, SKDM'nin kapsamı ve etkileri konusunda işletmelerin farkındalık düzeyi henüz yeterli seviyede

olmadığını ifade etti. Eskinazi, SKDM'nin devreye girmesiyle birlikte Türk ihracatçıların karbon ölçümleme, düşük karbon teknolojilerine geçiş ve sertifikasyon gibi süreçler için yüksek maliyetler gerekeceğini; bu durumun, özellikle KOBİ'ler için finansman sıkıntılarına yol açabileceğini de vurguladı.

Türk ihracatçı firmalarının, AB'nin SKDM gibi sürdürülebilirlik temelli düzenlemelere uyum sağlayabilmesi için çeşitli farkındalık artırma çalışmaları ve yol haritaları oluşturulduğunu belirten Eskinazi, farkındalık artırma çalışmaları arasında Ticaret Bakanlığı ve ilgili sektör birlikleri tarafından düzenlenen eğitimlerle ihracatçıların SKDM'nin kapsamı uygulama süreçleri ve etkileri hakkında bilgilendirildiğini söyledi. Eskinazi, ihracatçılara yönelik dijital bilgi platformları oluşturduklarını. Bu platformlar üzerinden SKDM ile ilgili teknik dokümanlar, mevzuat güncellemeleri, karbon yönetimi araçları paylaşıldığını söyledi. İhracatçıların karbon ölçümleme ve sertifikasyon süreçlerinde destek sağlamak amacıyla uzman danışmanlık hizmetleri sunulduğunun da altını çizen Eskinazi, bu hizmetlerin, özellikle karbon ayak izini raporlamakta zorlanan firmalara rehberlik ettiğini belirtti.

AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI HEDEFLERİ

AVRUPA Yeşil Mutabakatı (European Green Deal), Avrupa Birliği'nin 2050 yılına kadar iklim-nötr olmasını hedefleyen kapsamlı bir yol haritasıdır.

Temel Maddeleri şöyle:

- 1- İklim Hedefleri: 2050 yılına kadar net sıfır sera gazı emisyonu sağlanacak. 2030 yılına kadar emisyonlar, 1990 seviyelerine kıyasla en az yüzde 55 azaltılacak.
- 2- Temiz, Güvenli ve Ekonomik Enerji: Yenilenebilir enerji kaynaklarının payı artırılabilecek. Enerji verimliliği artırılacak. Fosil yakıtlardan çıkış hızlandırılacak.
- 3- Sürdürülebilir Sanayi: Döngüsel ekonomi teşvik edilecek. Üretimde çevreci ve düşük karbonlu teknolojilere geçiş desteklenecek.
- 4- Enerji ve Kaynak Verimliliği Sağlayan Binalar: Yeşil ve sürdürülebilir inşaat malzemeleri teşvik edilecek.
- 5- Sürdürülebilir Tarım (Çiftlikten Çatala Stratejisi): Pestisit, gübre ve antibiyotik kullanımı azaltılacak. Organik tarım teşvik edilecek. Gıda israfı ile

mücadele edilecek.

6- Sürdürülebilir ve Akıllı Ulaşım: Elektrikli araçların kullanımı artırılabilecek. Karbon salınımı düşük ulaşım modları desteklenecek.

7- Biyolojik Çeşitliliğin Korunması: Doğal yaşam alanları ve ekosistemler korunacak.

Ormanlar, topraklar ve su kaynakları daha sürdürülebilir yönetilecek.

8- Kirliliğin Azaltılması (Sıfır Kirlilik Hedefi)- Hava, su ve toprak kirliliği azaltılacak. Atık yönetimi iyileştirilecek.

9- Adil ve Kapsayıcı Geçiş (Yeşil Finansman)- Yeşil dönüşüm sürecinde şirketler ve bireyler finansal olarak desteklenecek. Karbonsuzlaşma sürecinden etkilenecek sektörler için fonlar oluşturulacak.

10- Dış Ticarete Karbon Düzenlemesi-AB'ye ithal edilen ürünlere Karbon Sınır Mekanizması (CBAM) uygulanacak. AB'ye ihracat yapan şirketlerin karbon ayak izlerini düşürmeleri gerekecek.

Zorlu: Avrupa Yeşil Mutabakatı çok kapsamlı ve cesur bir adım

EGE Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (ESİAD) Başkanı Sibel Zorlu, Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın Avrupa Birliği'nin iklim değişikliği ile mücadele yolunda atmış olduğu çok kapsamlı ve cesur bir adım olduğunu ve 2050 iklim nötr olma hedefi ortaya koyulurken AB'nin yeni büyüme stratejisi de belirlendiğini söyledi. Sibel Zorlu, siyasi nedenlerle bir türlü güncelleme aşamasına gelinmeyen gümrük birliğinin avantajlarının, 'Sınırda Karbon Vergisi Düzenlemesi (SKDM) ile birlikte sürdürülebilir olmaktan çıkma riskiyle karşı karşıya olduğuna dikkati çekerek, Türkiye'nin dış ticaret verilerine bakıldığında, AB ülkelerine ihracat yapıldığını ve bu noktada ihracatçıların hazırlıklı olması gerektiğini vurguladı. Zorlu, 2024 yılında toplam ihracatın yüzde 41,4'ünün AB ülkeleriyle gerçekleştirdiğini ifade eden Zorlu, "AB ülkelerinden ithalatın payı ise yüzde 32,1 İzmir açısından baktığımızda ise, 2024 yılında ihracat yaptığımız ilk 10 ülke arasında AB ülkeleri öne çıkıyor. Almanya, ABD, İspanya, Birleşik Krallık, İtalya, Hollanda, Fransa, Rusya, Belçika, İran'a ihracatın yüzde 52,1'i gerçekleştiriliyor. Böyle bir tabloda sanayicilerimizin ve ihracatçılarımızın bu yeni mekanizmaya karşı çok ciddi bir hazırlık içinde olması gerekiyor" diye konuştu.

2026 yılından itibaren demir-çelik, alüminyum, çimento, gübre, elektrik ve hidrojen sektörlerinde karbon vergisi uygulanmaya başlanacağını altını çizen Zorlu, Gümrük Birliği kapsamında sıfır vergi ile dolaşımda olan mallar için, bu yeni mekanizmanın gereklerinin yerine getirilmediği takdirde, karbon vergisi ödemek zorunda kalınacağını da bilgisini verdi. Zorlu, geçiş dönemi olarak adlandırılan ve 31 Aralık 2025 tarihinde tamamlanacak raporlama dönemi bitmeden önce sektörlerin hazır olması gerektiğini açıkladı.

YENİLENEBİLİR ENERJİDE AVANTAJLIYIZ

Sanayicilerin finansmana erişimde karşılaştıkları zorluklar nedeniyle yatırım fırsatlarını yakalayamadıkları, ihracatçıların döviz kurları nedeniyle pazarlarını korumakta zorlandıkları bir dönemde olduğunu dile getiren Zorlu, SKDM'nin bu tabloda işleri daha da zorlaştıracağını

Sibel Zorlu

vurguladı.

Avrupa Yeşil Mutabakatına uyum konusunda İzmir ve bölgenin önemli avantajlara sahip olduğunu, sera gazı emisyonlarının neredeyse yüzde 75'inin enerji üretiminden kaynaklandığını aktaran Zorlu, "Bu noktada yenilenebilir enerji kaynaklarının önemi daha net anlaşıyor. Başta güneş, rüzgar ve jeotermal kaynaklar ile, temiz enerji bakımından önemli avantajlara sahibiz" dedi.

Türkiye'de rüzgâr enerjisi santrallerinin bölgelere göre dağılımında Ege Bölgesi'nin ilk sırada yer aldığını da belirten Zorlu, Türkiye'nin elektrikte toplam kurulu gücü içinde, yenilenebilir enerji kaynaklarının payının giderek arttığını vurguladı. Zorlu, "Uluslararası Enerji Ajansı'nın 2027'ye Yönelik Öngörüler Raporunda Türkiye'de yenilenebilir enerjinin 5 yıl içinde yüzde 64 büyüyeceği öngörülüyor. Bu büyümeyle, Türkiye'nin Avrupa'da dördüncü büyük piyasa olması bekleniyor. Dolayısıyla bu önemli avantajı sanayimizde en iyi şekilde kullanmalıyız" ifadelerine yer verdi.

Yersel: Çiftçilerimize eğitim ve destek programları düzenliyoruz

Tekstil sektörünün hammaddesi pamuk, Avrupa Birliği'nin önemli ihracat kalemlerinden biri. Pamuk üreticilerinin AB Yeşil Mutabakatı öncesinde de tekstil sektörünün talepleri doğrultusunda sürdürülebilir üretim yöntemlerini uyguladığını belirten İyi Pamuk Uygulamaları Derneği (IPUD) Eğitim ve Kapasite Geliştirme Yöneticisi Mehmet Faik Yersel, "IPUD olarak, yürütücüsü ve stratejik partneri olduğumuz İyi Pamuk Standart Sistemi'ne dahil olan tüm çiftçiler, tarımsal faaliyetlerinin her aşamasında; başta daha az su ve kimyasal kullanımı, toprak sağlığının korunması, biyoçeşitlilik ve çevre dostu uygulamaları olmak üzere 'Yeşil Mütabakata' uyum faaliyetlerini benimsemelerini destekliyoruz" diye konuştu. Pamuk üretiminde sürdürülebilir tarım sertifikasyonuna sahip tüm üreticilerin, karbon ayak

izini azaltma konusunda çeşitli çalışmalar yaptığını aktaran Yersel, "IPUD olarak, İyi Pamuk (Better Cotton) üretimi yapan çiftçilerimize eğitim ve farkındalık programları düzenliyoruz, teknik destek sağlıyoruz. Çiftçilerimizin bir kısmı karbon ayak izini hesaplıyor ve azaltmak için çalışmalar yapıyor" ifadelerini kullandı.

TOPRAK BESİN DENGESİ KORUNMALI

Sürdürülebilir pamuk üretimi için benimsenen tarım teknikleri hakkında konuşan Yersel, stratejik partneri oldukları İyi pamuk standardında uygulanan başlıca tekniklerin; toprak erozyonunu önlemek için koruyucu toprak işleme ve örtü bitkileri kullanımı teşvik edildiğini aktardı. Organik madde oranını artırmak ve su

tutma kapasitesini yükseltmek için kompost ve yeşil gübre uygulamaları yapıldığını söyleyen Yersel, damlama sulama ve yağmurlama sistemleri ile su kullanımının optimize edildiğini de bildirdi.

Yersel, pamuk üreticileri için yeşil finansman desteğinin kriterlerin karmaşıklığı, yüksek maliyetler ve finans kuruluşlarının tarıma yönelik düşük ilgisi nedeniyle zorlaştığını ifade ederek, ölçekli üreticiler için uygun finansman modelleri yaratılması gerektiğini söyledi.

Mehmet Faik Yersel

İklim değişikliği ile mücadelede Avrupa Birliği'nin hibe destekleri artıyor

Küresel iklim değişikliğinin etkilerini azaltmak amacıyla Avrupa Birliği (AB) tarafından Türkiye'de yapılan çeşitli projelere destekler sağlanıyor. "Yeşil Dönüşüm" adı verilen hibe desteklerine, yapılan çağrılar nasıl takip edilebileceğine, kimlerin başvuru yapabileceğine dair tüm detayları Proje Uzmanı Özlem Özkan Kesbiç anlattı

KÜRESEL iklim değişikliği, tüm dünya ülkelerini derinden etkileyen, ortak bir çözüm bulma mücadelesinin verilmesi gerektiği ciddi bir tehdit. Avrupa Birliği, dünya ülkelerine küresel iklim değişikliği ile mücadele kapsamında "Yeşil Dönüşüm" adlı hibe desteklerinde bulunuyor. C&C Ar-Ge Sürdürülebilirlik Danışmanlığı ve Yazılım Şirketi Proje Uzmanı Özlem Özkan Kesbiç, hibe destekleri ile ilgili tüm bilinmeyenleri açıkladı.

Sürdürülebilirliğin finansal, çevresel ve toplumsal olarak üç başlıkta ele alındığını ifade eden Proje Uzmanı Özlem Özkan Kesbiç, "İklim değişikliğinin negatif etkilerinin 'çevresel' başlığı altında değerlendiriyoruz. Avrupa Birliği çevresel etkilerin tüm dünyayı sardığının farkında ve bu nedenle iklim krizinin etkilerini azaltmak için ülkeler arası çeşitli protokoller imzalanıyor. Bu noktada çevresel, toplumsal pozitif etki yaratacak projelerin hayata geçirilebilmesini sağlamak için çeşitli hibe ve destekler sunuyor. Bu destekler içerisinde yer alan 'Yeşil Dönüşüm' destekleri; İklim Eylemi ve Yeşil Mutabakat (Green Deal), Ufuk Avrupa Programı (Horizon Europe), IPA (Instrument for Pre-Accession Assistance) gibi projelerdir" dedi.

RESMİ SİTELER TAKİP EDİLMELİ

'Yeşil Dönüşüm'e dair tüm hibe desteklerinin Avrupa Birliği, TÜBİTAK, KOSGEB, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı gibi kurumların resmi sitelerinden takip edilebileceğini dile getiren Proje Uzmanı Özlem Özkan Kesbiç, "Aynı zamanda bizler gibi sürdürülebilirlik danışmanları iletişim de olduğu kurum ve kuruluşlara kendilerine uygun proje çağrılarını katılabilmelerini sağlar ve proje sürecinde çözüm ortağı olarak destek verir. Kurumların resmi siteleri farklı zamanlarda açılan proje çağrılarının takibinin yapılabileceği sayfalarıdır. Proje çağrılarının tarihlerine dikkat etmek gerekir" diye konuştu.

Tüm kurum, kuruluş ve kişilerin çeşitli proje çağrılarına başvuru yapabileceğine de dikkat çeken Kesbiç, "Her proje çağrısının konusuna ve yapısına özel katılım şartları bulunur. Örneğin firmalar için ölçekler önemli bir kriter olabilir. Bazı projeler ortaklı projeler olabilir ve en az bir uluslararası ortak isteyebilir ya da bazı projeler ihtiyaç analizlerinin ardından

katılıma olanak verir. Ancak yenilikçi topluma ve çevreye katkı sağlayacak uygulanabilir her fikir, iyi bir proje danışmanı ile projelendirilebilecek bir çağrı bulabilir" dedi.

AR-GE DOSTU BİR YAPI İÇİN DESTEK

Projelerde hibe alınmasını sağlayan, öne çıkan kriterler hakkında da değerlendirmelerde bulunan Kesbiç, "Avrupa Birliği'nin araştırma ve inovasyon programı olan Horizon Europe, çevresel sürdürülebilirlik, iklim değişikliği, enerji

verimliliği ve yeşil teknolojiler gibi alanlarda projelere finansman sağlıyor. Özellikle enerji verimliliği, sürdürülebilir enerji, atık yönetimi ve karbon yutaklarının oluşturulması kapsamında gerçekleştirilecek yenilikler konusunda; pazara yakın, inovasyon eylemleri, Ar-Ge programlarının geliştirilmesi, yeniliğin pazara yayılımı faaliyetleri, ülkeler arasında becerileri geliştirme ve bilgileri yayma faaliyetleri, uluslararası alıcıları güçlendirme gibi inovatif kriterler altında değerlendiriyor. Bu bilgiler ışığında projenin sağlayacağı etkinin net ortaya koyulabilmesi ihtiyaçlar ile doğru ilişkilendirilebilmesi projenin geçmesi konusunda etkin bir rol oynuyor. Bazen çok iyi fikirler doğru projelendirilemediği için maalesef olumlu sonuç alamıyor" diye konuştu.

Projelendirme ve danışmanlık alanında oldukça çeşitli ve güçlü bir ekiple çalıştıklarını da altını çizen Kesbiç, hayatın her alanına sade samimi ve sürdürülebilir bir bakış açısıyla yaklaşarak olumlu etkiler bırakacak projelerde yer aldıklarını söyledi. Kesbiç, özellikle kümeleme ve yeşil dönüşüm projelerinin heyecan verici olduğunu belirtti. Bu tür projelerin dünyadaki rekabete uyum sağlayabilmek ve geride sürdürülebilir bir çalışma izi bırakabilmek için imkanlar sunduğunu anlatan Kesbiç, kurumların finansal olarak destek alabilmesi, hedeflerini gerçekleştirebilmesi sürdürülebilir bir yapıya kavuşması için onlara destek olmaya devam ettiklerini ifade etti.

SOSYAL PROJELER ÇOK KIYMETLİ

Bölgelerinde Yeşil Dönüşüm kapsamında en güncel desteklerden olan "1831 - Yeşil İnovasyon Teknoloji Mentörlük Çağrısı" kapsamında 50'den fazla projeye destek aldıklarını söyleyen Kesbiç, "Firmalara yeşil dönüşüm farkındalığını sağlayarak ihtiyaç analizleri kapsamında daha büyük hibe desteği sunan projelere geçiş yapmaları konusunda yönlendiriyoruz. Bunların yanı sıra sosyal projeler bizim için çok kıymetli. Toplumun her kesimine etki edecek dönüşüme güç katacak projeler hedeflere hızlı ulaşmanın anahtarıdır. Bu açıdan Yeşil Dönüşüm'e ve döngüsel ekonominin felsefesine yürekten inanıyor bu konuda olabilecek her projede yer almaktan mutluluk duyuyoruz" ifadelerini kullandı.

Özlem Özkan Kesbiç

UFUK AVRUPA PROGRAMI / HORIZON EUROPE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE UYUM MİSYONU

TOPLAMDA 55 proje ile 1408 kuruluşun başvuru yaparak ikinci aşamaya geçebildiği ve rekabetin oldukça yüksek olduğu bu çağrıda toplamda 19 proje desteklenmeye hak kazandı. Türkiye'den 6 kuruluşun yer aldığı 3 proje desteklenecek ve bu kuruluşlar toplamda 1.916.687 € hibe alacak. Çağrı kapsamında hibe almaya haz kazanan kuruluşlardan birisi de JUST4CARE isimli

projenin ortağı olarak Kaynak Çevre ve İklim Derneği oldu.

JUST4CARE (JUSTice for Communities Adaptation and REsilience) projesi 6 farklı ülkeden 17 ortakla birlikte uluslararası bir ekip ile yürütülecek.

Projenin Türkiye'deki diğer ortakları Çankaya Belediyesi ve Bursa Uludağ Üniversitesi. JUST4CARE projesi, iklim

değişikliğine uyum stratejilerinde adalet ve eşitlik yaklaşımıyla yenilikçi çözümler geliştirmeyi amaçlıyor. Projenin temel vizyonu, dezavantajlı topluluklar, yaşlılar ve düşük sosyo-ekonomik durumdaki grupların iklim değişikliğinin etkisiyle yaşadıkları ve giderek artan eşitsizliklere daha adil ve dayanıklı bir toplum oluşturarak yanıt verebilmek.

TÜRKİYE Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği tarafından finanse edilmekte olan ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı desteği ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütülen "Türkiye'de Yerel İklim Eylemi için AB Ortaklığı Projesi" kapsamında "AB - Türkiye İklim Değişikliği Hibe Programı" (AB-TR CCGP) uygulanıyor. Programın küresel amacı; yerel iklim değişikliğine uyum ve azaltma kapasitesini iyileştirmek olup, projenin özel hedefi ise yerel düzeyde iklim değişikliğine uyum ve azaltma çözümlerinin planlanması ile uygulanmasını iyileştirmek ve artırmak. Program kapsamında desteklenecek projeler için tahsis edilen toplam kaynak tutarı 14.706.000 Avro.

INTERREG NEXT AKDENİZ HAVZASI PROGRAMI'NIN BAŞVURULARI BAŞLADI

INTERREG NEXT Akdeniz Havzası Programı Akdeniz'deki yeşil dönüşüme katkı sunmaya devam ediyor. Programın 2021-2027 dönemindeki ikinci çağrısının başvuru süreci 14 Ocak itibarıyla başladı. İlk çağrıda nihai aşamaya kalan 112 proje arasında Türkiye'den 65 başvurunun değerlendirilmesi sürerken, ikinci çağrının son başvuru tarihi 15 Nisan 2025 olarak belirlendi.

AGROECOLOGY ORTAKLIĞI İKİNCİ ÇAĞRISI YAPILDI

AGROEKOLOJİNİN Performansının Değerlendirilmesinde Çevresel, Ekonomik ve Sosyal Perspektiflerin Entegre Edilmesi: Değer Zinciri ve Politika Olanakları" başlıklı çağrısı açıldı. Bu çağrı, ülkemizden TÜBİTAK'ın da olduğu 26 farklı ülkedeki 72 ortağı bir araya getirerek, iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı, gıda güvenliği ve egemenliği ve çevre hedeflerini ve zorluklarını karşılamaya uygun bir tarım sektörünü destekleyecek ve çiftçiler için karlı ve çekici bir faaliyet sağlayacak.

İzmir'in Çernobil'i

18 yıldır gündemden düşmedi

İzmir'in Gaziemir ilçesi Emrez Mahallesi'nde ilk kez 2007 yılında keşfedilen ve 'İzmir'in Çernobili' olarak adlandırılan nükleer atıklar aradan yıllar geçmesine soru işaretleriyle gündemde. Gaziemir Belediye Başkanı Ünal Işık bölgenin bilimsel yöntemlerle temizlenmesini beklediklerini söylerken, Doç.Dr. Defne Gönenç ise tüm İzmir'de zorunlu kanser taraması yapılması gerektiğini vurguladı

Defne Gönenç

İZMİR Gaziemir'de 1940'lı yıllarda kurulan Kurşun Fabrikası sahasında 2007 yılında tespit edilen ve 2013 yılında firmaya 5 milyon 79 bin 900 TL ile tarihin en büyük çevre cezasının kesildiği alan 18 yıldır olduğu gibi duruyor.

ODTÜ Kıbrıs Kampüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Koordinatörü Doç.Dr.Defne Gönenç konuyla ilgili yayınlanan makalesinde cevaplanmayan soruları soruyor:

"Alandaki radyoaktif ve tehlikeli atıkların bölgeden uzaklaştırılması konusunda neler yapılmıştır?"

"Atıkların miktarı ve alandaki dağılımına yönelik tespit çalışması yapılmış mıdır?"

"Ülkemize girişi yasak olan nükleer atıkların bölgeye nasıl geldiği konusunda çalışma yapılmış mıdır?"

BU BÖLGEDE YAŞAM DEVAM EDİYOR

Çevre ve halk sağlığı açısından da bu soruların cevaplanması gerektiğini vurgulayan Doç.Dr.Defne Gönenç, "Yağan her yağmurda araziden yükselen dumanlar, atıkların halen

içten içe yanmakta olduğunu ve atıkların yeteri kadar derine gömülmediklerini net biçimde göstermektedir. Atıklar, sadece gömüldükleri toprağı değil aynı zamanda emilme ve sızıntılarla tüm şehrin yer altı sularını ve havasını da tehdit etmektedir. Arazinin çevresi yamuk yumuk çitlerle çevrilidir, araziye şerh konulmuştur, evet, ama çevredeki halk arazinin hemen yanı başında hayvan otlatmakta ve gezintiye çıkmaktadır" değerlendirmesinde bulunuyor.

KANSER TARAMASI YAPILMALI

Gönenç ayrıca, bu atıkların nereden geldiğinin bulunması, halka açıklanması ve masrafları bu atıkları gönderen firma ve bulunduğu ülke tarafından karşılanmak üzere alanda bilimsel yöntemlerle temizlik yapılması gerektiğini savunarak, öncelikle Gaziemir ve sonrasında da tüm İzmir'de zorunlu kanser taraması yapılması gerektiğinin altını çiziyor.

Gaziemir Belediye Başkanı Ünal Işık ise son günlerde bazı siyasilerin yaptıkları

açıklamalarda söz konusu alanda nükleer atık olmadığını savunmalarına karşılık 2013 yılında Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun bu bölgede nükleer atık olduğuna dair belgesinin bulunduğunu hatırlattı. "Nükleer atık yoksa biz çok daha mutlu oluruz. Yoksa biz kandırıldık mı?" diyen Başkan Işık, bölgede atık olmadığını savunanların neden 18 yıldır bilimsel metotlara dayalı verileri ortaya koymadığını ve bölgede yıllarca sivil toplum örgütlerinin, meslek odalarının, belediyelerin yaptığı açıklamalara cevap verilmediğini dile getiriyor.

Başkan Işık süreci şöyle anlatıyor: "Biz göreve geldikten sonra 8 Temmuz itibarıyla bize bir yazı geldi. Bu yazıda firma çalışanlarının nükleer atıklarla ilgili bir temizlik çalışması yapacağını iletiler. Belediye'nin tüm birimleriyle birlikte alanı gözetledik. 23 Temmuz'da bölgede bir hareketlilik olunca ben Çevre Şehircilik Bakanlığı'nı aradım, hareketliliği sordum. Bakanlıktan yetki almış firmanın çalışması olduğunu söylediler bunun üzerine neden belediye olarak benim haberim olmadığını sordum. Kaymakamlığa sordum,

Büyükşehir'e sordum onların da haberi yok. Sonrasında firma çalışanları bize ulaştı ve yetki aldıklarını ve temizlik çalışmalarına başladıklarını söylediler. Hangi yöntemlerle bu işi yaptıklarını kendilerine sorgulayınca firmanın yetkilileriyle Büyükşehir Belediyesi'nde bir toplantı gerçekleştirdik. Buranın nasıl temizleneceğine ilişkin sorularımıza karşılık kendi yöntemlerini anlattılar. 'Bunu temizleyecek maddi olanaklarınız var mı, yönteminiz nedir, nükleer bir sızıntı olursa ne yapacaksınız? AFAD'ın haberi var mı?' gibi sorular karşısında sağlıklı bilgi alamadık.

Büyükşehir aracılığıyla Bakanlıkla yazışmalar yaparak, kaygılarımızı dile getirdik. Bölgenin doğru temizlenmesi için Bakanlık bünyesinde bilim insanlarının ve çevre sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin de bulunduğu bir komisyonda kurulmasını önerdik. Bu süreç ilerlerken firma yine alanda faaliyet yürütmeye başladı. Biz bu firmayı araştırdık. Nükleer atık konusunda hiçbir deneyimi yok, atık ayrıştırma firması. 'Deneyim kazanmak için biz bu işi yapıyoruz' dediler. Bu deneyimin, halkın sağlığıyla oynayarak kazanılacak bir deneyim olmadığını anlatmaya çalıştık. Bildiğim kadarıyla firma da Eylül ayında konkordato ilan etti. Bilim insanlarının ifadesine göre nükleer atıkların yerleşim merkezinde bulunduğu dünyadaki tek örnek bizim burası. Bu çölde olsa nispeten temizlemesi daha kolay. Ama burada 50 metre sonra okul var, ev var, market var, fabrika var, insanlar var. Rüzgar ve yağmuru da dikkate alırsak nereleri, ne kadar bir alanı etkileyeceğini bilemezseniz."

18 yıldır süren bu sorunun artık sona ermesini istediklerini ve bölgenin bilimsel yöntemlerle temizlenmesi gerektiğini belirten Başkan Işık, "Biz buranın bir an önce bilimsel yöntemlerle temizlenmesini istiyoruz. Kimyasal atık olduğunu zaten herkes kokudan da dumandan da biliyor. Temizlenirken de sen ben bizim oğlan değil, başında bakanlığın, valiliğin, kaymakamlığın olduğu, bizden de birilerinin içinde olduğu bir heyet oluşturulsun. Toplumun geniş kesimine, 'Burası usulüne uygun temizlendi ya da burada korkulduğu gibi radyasyon tehlikesi yok,

nükleer atık tehlikesi yok densin. Burası için bilim adamları burada nükleer atık değil, nükleer kaynak var diyorlar. Nükleer atık olduğuna karşı çıkanlar, yetkin bir kurumdan, üniversitelerden, farklı bir uzmanlık kuruluşundan bilim adamları ikna edici raporlar ile karşımıza çıkarlarsa sorun yok. Keşke temiz çıksa. Söz konusu firmaya yanlış hatırlamıyorsam o dönem Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en büyük çevre cezası kesildi. Bizim bölgemizde nükleer atık sorunu yoksa bu büyük cezalar niye kesildi? Bu soruların cevabını umarım yetkililer kısa sürede bize verir" dedi.

Yaşar: Körfezin kirliliği bugünün değil son 25 yılın eseri

Toplu balık ölümleri ile gündeme gelen Körfez kirliliğini değerlendiren Prof. Dr. Doğan Yaşar, kirliliğin 95 yıllık yanlış uygulamaların sonucu olduğunu söyledi

İZMİR Körfezi'nin yıllardır değişmeyen koku sorunu ve körfez kirliliği ara ara olumsuz sinyaller verse de son yaşanan toplu balık ölümleri konunun tekrar gündeme gelmesine sebep oldu.

İzmir'in gerçek bir deniz kenti olduğu tartışmasız herkesin ortak görüşüydü. Doğal ve yapay dalyanları, tuzlası ile, kuş cenneti ile jeotermal, limanı, sörfe uygun Temmuz rüzgarları ve olağanüstü tarihi ile müthiş ekonomik potansiyele sahip olma özelliğine sahip.

KIRLENME TARİHİ

Dünyada hem sağlık turizminin hem tarih turizminin hem de doğa turizminin yapılabileceği kentler arasında olan İzmir Körfezi'nde yaşanan kirlilik sadece İzmir'in değil dünya mirasına sahip çıkan tüm kişi ve kurumların ortak sorunu olduğunu söyleyen Prof. Dr. Doğan Yaşar ile Körfez Kirliliğini konuştuk.

İzmir'de yaşamın başladığı yıllardan 1968'li yıllara kadar Bayraklı'da, 1980'li yıllara kadar ise İnciraltı'nda yüzdüğünü anlatan Yaşar, '80'li yıllara kadar Konak'taki iskele kahvesinden atılan paraların bile rahatlıkla bulunduğunu hatırlattı. Körfez'in kirlilik sorununu ilk kez Wilhelm Nümann'ın fark

ettiğini söyleyen Yaşar, dönemin Belediye Başkanı Dr. Behçet Uz'un temizleme amaçlı olarak 1931 yılında ilk projeyi yaptırdığını ancak proje maliyetinin yüksek olması nedeniyle uygulanmadığını anlattı.

Tüm atıkların yıllardır hiç arıtılmadan iç körfeze verildiğini söyleyen Yaşar, "Nüfusun artışı ile iç körfezin fosseptik olarak kullanılması kirliliğin her geçen yıl artarak devam etmesine neden oldu. Bu durum sadece İzmir Körfezi'nin değil, tüm Türkiye denizlerinde gözlenen ilk plankton patlamasına neden oldu. 1955 yılında iç körfezde binlerce balık öldü. Bu yıllardan sonra körfezdeki aşırı kirliliğin neden olduğu plankton patlamaları sıradanlaştı" dedi.

ARITMA PLANI

Prof. Dr. Doğan Yaşar, nüfusun artışına paralel olarak körfezde arıtma ile ilgili ilk master plan çalışmasının 1969 yılında başladığını planın 1971 yılında sona erdiğini ve tekrar 1974 yılında revize edildiğini söyledi.

Arıtma tesisinin 1981 yılında yeniden gündeme geldiğini ancak, 1983 yılında çalışmalara başlanmasına rağmen 2002 yılında çalışmaların bitirildiğinin altına çizen Yaşar "Arıtmaların devreye girmesi ile birlikte, 2002 ile 2004 yılları arasında körfez maviye dönmeye başlarken, gözle görülür bir iyileşme süreci

gözlemlendi. Ancak 2004 yılında dönemin Belediye Başkanı Ahmet Priştina'nın ölümünden sonra yeniden eskiye dönüş yani kötüleşme başladı." dedi.

UYARILAR DİNLENMEDİ

Günümüzdeki durumu 2005'den sonraki en kötü durum olarak nitelendiren Yaşar, "Her türlü uyarılarımıza karşın, ısrarla yapılan bilimsel yanıtlara devam ediliyor. Körfezin temizlenmesi için öncelikle yapılması gereken fosseptik olarak kullanılması ve arıtılmayan fabrika sularının dökülmesinden vazgeçilmelidir. Tüm derelere arıtılmadan verilen kirliliği mutlaka biyolojik arıtmadan geçirilmelidir" uyarısında bulundu.

Derelerin altının ıslah adı altında, betonlanmasının tam bir bilimsel katliam olduğuna dikkat çeken Yaşar, sözlerini şöyle sürdürdü:

"İzmir'de bilim devre dışı bırakılmıştır. Körfezin son 20 yılın en kötü haline gelmesi bilimden uzak yönetimin göstergesidir. İlk günden bu yana defalarca betonlanmaması gerektiğini çünkü beton ile birlikte buralardaki yaşamın sonlanacağını ve daha da ötesinde koku yayacağını defalarca kez dile getirdim" dedi.

BALIK ÖLÜMLERİYLE KÖRFEZ ALARM VERDİ

BAKANLIK, 22 Ağustos 2024'te İzmir Körfezi'nde meydana gelen toplu balık ölümleri, kirlilik ve kötü koku ile ilgili bölgede inceleme başlatmıştı. Deniz suyundan alınan numunelerin analizi sonucu balık ölümlerinin, sudaki sıcaklık artışı, kirlilik ve oksijen seviyesinin yetersizliğinden kaynaklandığı tespit edilmişti. Atık su kaynaklı amonyak miktarının olması gerekenden 50 kat daha fazla olduğu belirlenmişti. Körfez'de 6 miligram/litre olması gereken oksijen

seviyesinin ise 1,8; yer yer 0'a düştüğü tespit edilmişti. Yine 22-23 Ağustos 2024 tarihlerinde Çiğli Kentsel Atıksu Arıtma Tesisi ile Güneybatı Atıksu Arıtma Tesislerinde gerçekleştirilen denetimlerde "Çevre mevzuatında belirtilen standartların üzerinde" kirlilik taşıyan atık suyun İzmir Körfezi'ne deşarj ettikleri tespit edilerek, İzmir Büyükşehir Belediyesi İZSU Genel Müdürlüğü'ne 1 milyon 858 bin 610 TL idari ceza uygulandı. Sorumlular hakkında suç duyurusunda bulunuldu.

15 MADDELİK 'İZMİR KÖRFEZİ EYLEM PLANI'

1- İzmir Büyükşehir Belediyesi, Çiğli Atıksu Arıtma Tesisini mevzuata ve teknığe uygun işletecek. Büyükşehir Belediyesi tesisin 4. fazını hizmete alacak. Tesisdeki Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri'ni (SAİS) aktif hale getirecek. By-Pass hattını kapatıp taşkın savağına (kapasite fazlası suyun deşarj edileceği alana) dönüştürecek. Taşkın savağını da SAİS ile izleyecek. Deşarj hatlarında denetimler sıklaştırılacak.

2- İzmir Büyükşehir Belediyesi, İç Körfez'e akan derelerde temizlik yapacak.

3- İzmir Körfezi'nde, tüm atık su ve yağmur suyu hatlarına yapılan bağlantılar Büyükşehir Belediyesi tarafından kontrol altına alınacak. Karasal ve gemi kaynaklı tüm deşarjlar Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından izlenecek ve denetimler sıklaştırılacak.

4- Büyükşehir Belediyesi, Körfez'deki ana kuşaklama kanalı ve kollektörler başta olmak üzere tüm atık su hatlarında ve terfilerde temizlik, bakım onarım gibi iyileştirmeleri yapacak.

5- İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi (İZSU) "Atıksuların Kanalizasyon Şebekesine Deşarj Yönetmeliği", karbon, azot ve fosfor parametrelerini de içerecek şekilde Bakanlık koordinesinde Büyükşehir Belediyesi tarafından revize edilecek.

6- Bakanlık, Körfez'deki kirliliğin izlenmesi amacıyla "Bulut Temelli Bilgi Paylaşım Sistemi"ni oluşturacak.

7- "Denizlerde Bütünleşik Kirlilik İzleme Programı" kapsamında İzmir Körfezi izleme ağı yine Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından genişletilecek.

8- İzmir Büyükşehir Belediyesi ve ilgili kurumlar Çiğli Atıksu Arıtma Tesisinin deşarj yerinin İç Körfez'e en az etkisi olacak şekilde

Bilim Kurulu görüşleri doğrultusunda Büyükşehir Belediyesi ve Bakanlık koordinasyonunda yeniden değerlendirilecek.

9- İç Körfez'e ulaşan derelerin rüsubat (tortu) ve sediment kontrolünün sağlanması amacıyla seki-eşik, tersip bendi ve bunun gibi sistemlerin değerlendirilerek uygun olanlar İzmir Büyükşehir Belediyesi ve DSİ Genel Müdürlüğü'nce hayata geçirilecek.

10- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, "Denizlerde Bütünleşik Kirlilik İzleme Programı" kapsamında erken uyarı sistemlerinin Körfez için kullanılabilirliğini araştırarak.

11- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ve İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir Körfezi'nde dip çamuru temizliği yapılması durumunda ortaya çıkarılacak tarama malzemesinin çevresel yönetiminin değerlendirilmesini belirleyecek.

12- Tarım ve Orman Bakanlığı, Körfez'de deniz suyunu filtreleyebilecek deniz canlılarına yönelik yeni düzenlemeler yapacak.

13- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Körfez'in ekosisteminin daha iyi anlaşılmasına yönelik araştırma ve izleme çalışmalarını başlatacak.

14- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile Bilim Kurulu, kirlilikle biyolojik mücadelede dereler ve denizin oksijenini artırmak için dünyada kabul görmüş örneklerin uygulanabilirliğini değerlendirecek.

15- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı koordinesinde kamu kurum ve kuruluşları üniversite ve STK'lar, İzmir Körfezi'nin korunması, su verimliliği, deniz çöpleri vb. konularda farkındalığın artırılması amacıyla sürekli eğitim programları yürütecek.

KÖRFEZİN GELECEĞİ İZMİR'İN GELECEĞİ

İZMİR Körfezi'nde yaşanan kirliliği mercek altına alan İzmir Büyükşehir Belediyesi, 27 Kasım 2024 tarihinde "Körfezin Geleceği, İzmir'in Geleceği" Çalıştayı gerçekleştirdi. Çalıştay Raporunda, "Körfezin Ekolojisinin Korunması ve Sürdürülebilirliği" genişçe yer alırken Bütünleşik Kıyı Alanı Yönetimi vurgusu yapıldı. "İzmir Körfezi Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi" ana teması çerçevesinde, tartışmalarda kıyı, deniz ve havza alanlarında doğa ve insan odaklı bir yaklaşımı esas alındığı görüldü. Uzmanlar ve paydaşlarla birlikte ortaya konan problemlerde ve hazırlanan projelerde, çevre, toprak, su ve havanın yalnızca sürdürülebilirlik sınırlarında korunmasıyla yetinilmemesi; aynı zamanda bu unsurların iyileştirilerek ve kent yapısı ile uyumlu hale getirilerek gelecek nesillere aktarılması hedeflendi.

Raporun, çözüm bölümünde ise Körfez bölgesinin sosyo-ekolojik açıdan güçlendirilmesine yönelik bütüncül ve uygulanabilir yol haritalarının hazırlanmasına öncelik vurgusu ön plana çıktı; görülürken çözüme yönelik olarak aşağıdaki alt başlıklarda toplandı.

■ Körfez'in ekolojik dengesinin bozulmasını engellemek adına katılımcılar, kapsamlı bir ekolojik yönetim planının hazırlanması ve uygulanması gerektiği

■ Su kaynaklarının etkin bir şekilde yönetimi, kıyı şeridinin korunması, doğal kıyı şeridini baz alan kentsel kıyı tasarımlarının yapılması ve biyolojik çeşitliliğin devamlılığı

■ Çevresel etkilerin minimize edilmesi için bölgede kentsel ve endüstriyel atıkların denetimsiz deşarjının önlenmesi, atık suyun geri kazanılması ve yeniden kullanılması

■ Sosyal boyutta, Körfez bölgesinde toplumsal katılımın ve eşitliğin artırılmasının önemli sıkça dile getirilmiştir (örneğin, engelli bireylerin sosyal refah düzeylerinin iyileştirilmesi, Çalıştay sonuçları, yerel halkın çevre bilincinin geliştirilmesi ve denizle bağının güçlendirilmesi için eğitim ve teşvik programlarının düzenlenmesinin büyük önem taşıdığı

■ Ayrıca, bölge genelinde körfeze olan duyarlılığı artırmak ve körfezin daha etkin bir şekilde korunmasını sağlamak için toplumsal katılımı, toplum bilincini ve sosyal dayanışmayı güçlendirecek projelerin hayata geçirilmesi

■ Afet yönetimi ve risk azaltma konuları da gündeme gelmiş ve bölgenin doğal afetlere karşı kırılganlığını azaltmak için alınması gereken önlemler tartışılmıştır. Erken uyarı sistemlerinin güçlendirilmesi ve bunun için gerekli altyapının sağlanması, acil durum planlarının etkinleştirilmesi.

Jeotermal enerji santrallerinin görünmeyen yüzleri

Jeotermal enerji genellikle temiz ve yenilenebilir bir enerji kaynağı olarak kabul edilir. Ancak uzmanlar, Aydın ve Denizli'deki bulunan jeotermal santrallerinin söylendiği kadar masum olmadığını iddia ediyorlar

TÜRKİYE, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı verilerine göre jeotermal potansiyeli açısından dünyada birinci, jeotermal enerji kurulu gücü bakımından dünyada dördüncü sırada yer alıyor. Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü çalışmalarına göre; ülkemizin toplam jeotermal görünür ısı potansiyeli 40.000 MW'ta ulaştı. Mevcut durumda bu gücün yaklaşık yüzde 15'i ısı, yüzde 4'ü elektrik üretimi amaçlı kullanılıyor. Yenilenebilir bir enerji kaynağı olarak kabul edilen jeotermal enerji fosil yakıtlara kıyasla çok daha düşük karbon emisyonuna sahip olmasına karşın uzmanlar Jeotermal Enerji Santrallerinin (JES) akışkanları içinde yer alan kimyasallar ve zehirli gazlar nedeniyle, bu tesislerin çevreye ve canlı yaşama verdikleri zararın çok yüksek düzeyde olduğunu iddia ediyorlar.

NET BİLGİ YOK

Türkiye'deki jeotermal enerji üretim alanlarının dağılımına bakıldığında Aydın ve Manisa illeri öne çıkıyor. Aydın ilinde Germencik'ten başlayarak Denizli sınırına kadar yaklaşık 140 kilometrelik bir hat üzerinde 50'ye yakın, Manisa ilinde Sarıgöl-Alaşehir ve Salihli ilçelerinde ise 60-70 kilometrelik bir hat üzerinde de 20'ye yakın jeotermal santral faaliyette. Bölge halkı ve uzmanlar konuyla ilgili

yeterli bilimsel veri olmadığını sıklıkla dile getirirken, ağır metallerin çevre sağlığını tehdit ettiğini söylüyorlar.

Mehmet Kendirlioğlu (Efeler Ziraat Odası ve Aydın Ziraat odaları İl Koordinasyon Yönetim Kurulu Başkanı): "Jeotermal enerji üretimi; tarıma, çevreye, havaya en az zararla ya da hiç zarar vermeden sağlanabilir. Ayrıca bununla ilgili de bilgi kirliliği var. Kimisi 'termalden çıkan buhar ya da akışkan çaydanlıktan çıkan buhar kadar temiz' diyor. Bir taraftan da termal tesisten çıkan zehir, en büyük zehirlerden deniliyor. Üniversite, Büyükşehir Belediyesi, Bakanlık ve STK'larla birlikte tarımın paydaşları bir oluşum sağlasın ve bunun çevreye verdiği kirlilik nedir, ne değildir bilimsel olarak araştırılsın. Biz de net bir bilgiye sahip olalım."

YAPRAKLARDA ZEHİR VAR

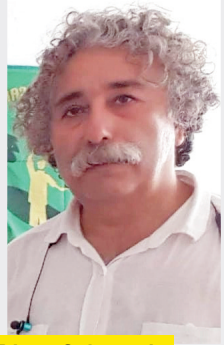
Naim Özdamar (Buharkent Ziraat Odası Başkanı): "Bu, temiz bir enerji değil. Jeotermal enerjinin içerisinde; insan, hayvan, bitki sağlığına, çevreye, yeraltı ve yerüstü sularına zarar veren 30'a yakın kimyasal var. Jeotermalden çıkan bor başta olmak üzere hidrojen sülfür, kimyasallar ve ağır metaller bitkilerin gelişmesini, meyve ağaçlarının verimini olumsuz yönde etkiliyor. Kuyucak ve

Pamukören bölgelerindeki yaprak analizlerinde 250 ppm olması gereken bor miktarı bugün 2000 ppm'leri geçmiştir. Bu da tamamen öldürücü zehir anlamındadır."

Halil Çetinkaya (Germencik Çevre ve Doğa Derneği Başkanı): "Başta Yunanistan olmak üzere bazı ülkelerin temiz enerji kaynağı sınıfından çıkardığı jeotermal santraller; bacalarından saldıkları, içinde kükürt, karbondioksit, arsenik gibi kimyasal ve yoğunlaşmayan gazlar nedeniyle hava kalitesini bozmaktadır. Buhar içindeki kimyasallar çığ ve yağmurla bölgedeki tarımsal ürünlerin üstüne düşmesiyle incirde erime, bozulma, kalite kaybına neden olmakta; çiçeklenme döneminde asit yağmurları, çiçeği yakarak, zeytinde meyve tutumunu engellemektedir. Bölgedeki jeotermal santraller çevre ve insan sağlığı açısından sürdürülebilir değildir. Kapatılmalıdır."

Metin Aydın (Nöroloji Uzmanı-Tabip Odası Aydın Eski Başkanı): "Aydın'da Türkiye ortalamasından daha fazla bebek, çocuk ve anne ölümleri var. Aydın'da doğan bebekler, Türkiye ortalamasından 4 kat daha düşük kilolu meydana geliyor. Aydın'da; nörolojik, akciğer, psikiyatrik, solunum sistemi, cildiye ve göğüs hastalıklarının hepsi Türkiye ortalamasından daha fazla. Son 5 yıllık zaman dilimi içinde

Ednan Çobanoğlu

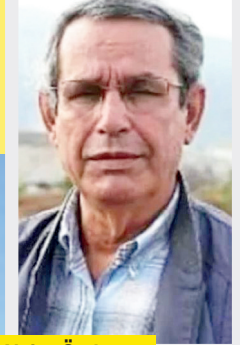
Halil Çetinkaya

Mehmet Kendirlioglu

Metin Aydın

Naim Özdamar

Aydın'da ölüm hızı 9 kat artmış. Jeotermalin en fazla olduğu ilçe olan Germencik'te kanserli vakalarda 4 kat artış gözlenmiş. 2021 yılında Türkiye'de kalp damar hastalıklarının en fazla görüldüğü yer, birinci sırada Aydın geliyor."

Hidayet Yaman (Veteriner Hekim):

"Ağaca, toprağa, havaya bu kadar zarar veren bir sistemin hayvan sağlığına zarar vermediği düşünülemez. Özellikle etinden, sütünden, yumurtasından yararlandığımız hayvanlar da tıpkı bitkiler ve insanlar gibi jeotermalin olumsuzluklarından etkilenmesi kaçınılmazdır."

EKOLOJİK YIKIM

Adnan Çobanoğlu (Çiftçi-Sen Örgütlenme Sekreteri): 2018 yılında TBMM'de bağcılık sektörü ve üzüm üreticilerinin sorunları için kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu'nda; jeotermallerin suları, toprağı, havayı kirlettiği, üzüm üretimine zarar verdiği için tamamen yasaklanması gerektiği belirtilmiştir. İncir, üzüm gibi bor toksisitesine en duyarlı meyveler arasında. JES'lerin yaratabileceği olası ekolojik yıkım; sadece üzüm, incir ve zeytin üretiminden Türkiye'nin elde edeceği gelir kaybı olasılığı hesaplandığında, JES'lerin durdurulması gerektiği açık."

Çevresel etkileri nelerdir?

- Metan ve Hidrojen Sülfür Salınımı** – Jeotermal kuyular açıldığında yer altından az miktarda sera gazı ve kükürtlü gazlar salınabilir.
- Su ve Toprak Kirliliği Riski** – Uygun önlemler alınmazsa, yer altından çıkan mineralli sular toprağı ve su kaynaklarını kirlitebilir.
- Deprem Riskini Artırabilir** – Jeotermal santrallerde sıvı enjeksiyonu yapılması, bazı bölgelerde küçük ölçekli depremleri tetikleyebilir.
- Yeraltı Su Seviyesini Etkileyebilir** – Aşırı kullanım, yeraltı su rezervlerini azaltabilir.

Jeotermal enerjinin avantajları

- Karbon Salımı Düşüktür** – Fosil yakıtlara kıyasla CO₂ ve diğer sera gazı salımı çok daha azdır.
- Yenilenebilir Kaynaktır** – Dünya'nın iç ısısını kullanır ve tükenme riski çok düşüktür.
- Sürekli Üretim Sağlar** – Rüzgar ve güneş gibi değişken değildir, 7/24 enerji üretebilir.
- Daha Az Alan Kaplar** – Büyük ölçekli güneş panelleri veya rüzgar türbinleri kadar geniş arazi gerektirmez.

Yeni zeytin fidanlarıyla beraber köylülerin umutları da yeşerdi

Soma'nın Yırca Mahallesi'nde 10 yıl önce zeytin ağacı katliamının yaşandığı alanda artık 'Yırca Zeytin Şenliği' düzenleniyor

MANİSA'nın Soma ilçesinde bağlı Yırca köyünde, özel bir şirket tarafından yapılmak istenen termik santral için acele kamulaştırma ile köylülerin zeytinlikleri kamulaştırılmıştı. Köy halkının ve destekçilerinin kararlı mücadelesi sonucu yürütme durdurulmuş, fakat yürütmenin durdurulduğu gün 6600 zeytin ağacı kesilmişti. Toplamda kesilen 6600 zeytin ağacının yerine yeni fidanlar dikilmişti.

Yırca köyü sakini Kerem Özkılınç, hukuki süreç nedeniyle zeytinlerin sökülmesinin ardından da bir yıldan uzun bir süre boyunca köylülerin zeytinliklere dokunamadığını, sökülülerin yerine dikilen fidanların henüz yeni belli bir verime ulaştığını belirtti. Kendisine ait 120 zeytin ağacının kesildiğini söyleyen Özkılınç, "Bu ağaçlar 200, 250 yıllık. Yıkılanların içerisinde daha eski zeytinler de vardı, bazılarını bir iş makinesi yıkamıyordu. 50, 100 yaşında bir ağaç, var yılında 3 kasaya yakın, yani ortalama 80 kilo meyve veriyordu. Bu zeytinlerden 3'te 1 oranında yağ çıkardı." dedi. Özkılınç, pek çok köy sakininin göstermelik bir zarar bedeli aldığını da sözlerine ekledi.

KÖYDE KOOPERATİF KURULDU

Yırca köylüleri, yıllarca temel geçim kaynaklarından birinden mahrum kaldılar. Yine de köylülerin yaşam sevgisi ve umutları, zeytin ağaçlarıyla beraber solup gitmedi. Zeytinliklerin yeniden kazanılması, köylülerin dayanışma duygusunu artırdı. Bölgede kurulan Hanımeli İktisadi İşletmesi çatısı altında toplanan köylü kadınlar sabun, mum gibi malzemeler, kekik,

adaçayı gibi organik ürünler toplayarak ve üreterek satmaya başladı.

Köyün bir diğer sakini Ayşe Ürücü, mücadele sırasında köylünün güvenlikleri tarafından taş yağmuruna tutulduğunu, şirketin zeytinlikleri dikenli tellerle çevirdiğini, kendisinin de 100 liraya zeytin ağacının kesildiğini anlattı. "Köy ovasında ağaç kalmamıştı. Dikenli telleri bir taşla kırmaya çalıştım. O hissi unutmamam. O sırada hiçbir şey duymadım" diyen Ürücü, "Termik santrallerin ne kadar zehirli olduğunu bilseydik ilkinde yaptırılmazdık. Su havzalarının ve toprağın verimi düştü" ifadelerini kullandı.

Köyün topraklarına ve dağlarına çekilen dikenli tellerin, bölgedeki hayvanların hareket özgürlüğünü kısıtladığını da vurgulayan Ürücü,

zeytinliklerin geri kazanılmasının köylülerin arasındaki dayanışma duygusunu arttırdığını da söyledi. Ürücü, "Biz hala köyümüzden kopmadık. Köylerde herkes kardeşti. Kapıları kilitlemeydik, avlu kapıları yoktu. Yani dayanışma zaten vardı, gençler şimdi birbirine daha sıkı sarıldılar" dedi.

Son olarak Ürücü, direnişin 10'uncu yılı anısına düzenlenen şenliğe dikkat çekerek "Çocuk çocuk direnmek önemli. Biz çocuk çocuk direndik. Ben 301 madenci öldüğünde de direnişe katıldım. 'O madencilerin bizim yaktığımız kömürlerde hakkı var, onlar hakkını alana kadar direnecek' dedik. Yırca'da da direnişimiz şenliğe dönüştü. Çok mutluyuz" diye konuştu.

Bergama altın madeni

direnışı Sefa Taşkın'la başladı

Onun kararlı mücadelesi ve hikayesi, yerel yönetim anlayışının ötesine geçerek, doğa ve toplum için verilen mücadelenin unutulmaz bir örneğine dönüştü. Sefa Taşkın, siyanürle altın madenciliği faaliyetinin tamamen yasaklanması gerektiğini söyleyerek, mücadeleden vazgeçmeyeceğini anlatıyor

BERGAMA'da iki dönem belediye başkanlığı yapan Sefa Taşkın, bölgedeki altın madenciliğine karşı köylülerle başlattığı çevre direnişi ile sadece Türkiye'de değil, uluslararası çevre hareketlerinde de tarih yazdı. Bugün sadece zeytincilik yapıyor görünse de; çevre, kültürel miras ve Türk Yunan Barışı alanlarında yaptığı çalışmalar devam ediyor.

İşte Taşkın'ın 35 yıllık mücadelesinin perde arkası ve Türkiye'ye dair çarpıcı uyarıları...

"Bergama'da 10 yıl belediye başkanlığı yaptım. Bana göre Belediye başkanı olmak toplumun sadece günlük ihtiyaçlarını karşılamak değil. Bergama'dan Berlin'e kaçırılan binlerce eserin geri getirilmesi, yine bölgemizde işletilmek istenen ve şu anda da Türkiye'nin başına büyük bir sorun olan siyanürlü altın madenciliğine karşı halkımızı uyarmak için çalıştım. Hala da mücadelem devam ediyor. Bu çevre hareketi, Türkiye çapında çok geniş bir halk hareketine dönüştü. Aynı zamanda Türkiye'deki ilk toplumsal ve hatta köylü çevre hareketi olarak tarihe geçti. Bergama hareketinin sloganları, bugün Türkiye'nin her yerindeki çevre eylemlerinde yankılanıyor. Bu durum, Türkiye'de demokrasinin gelişmesine öncülük etmiş, yön göstermiş bir harekete dönüştü."

BURASI ARTIK ZEHİRLİ BİR ATIK BOMBASI

Şu an maden aktif halde mi?

S.T: Bergama şu an açık hava kimya fabrikası. Altını aldıktan sonra, topraktaki geri kalan atıklar, zehirli atıklar, ağır metal atıkları, bir havuzda biriktiriliyor. Bergama'da önceleri bir

havuz vardı. Sonra başka yerlerde çıkarılan altın madeni altın toprağı da Bergama'ya getirip burada işlettiler. Bergama'daki atık barajı doldu; birdi iki oldu, iki üç oldu. Şimdi dördüncüsü için uğraşıyorlar. Ve eğer yanılmıyorsam, burası artık zehirli bir atık bombası haline geldi. Umarım o barajlar patlamaz, yeraltı sularına karışmaz. Bunun yanı sıra birçok yerde siyanürle altın madenciliği devam ediyor. Kaz Dağları'nda, Aydın'da, Kırşehir'de, Türkiye'nin her yerinde varlar. Artık bu siyanürcü ahtapot diye tanımladığım çok uluslu yabancı şirketler, Türkiye'nin kanını emiyor. Ülkemiz yabancı şirketlerin, toprağımızı zehirleyerek, değerlerimizi alıp kendilerine buldukları yerli işbirlikleriyle kaçıp gidecekleri bir yer olmamalı. Bunlara her yerde, hatta birleşerek; karşı çıkmalı, direnmeli."

A.P: Hala aynı yöntemler mi uyguluyor?

S.T: Altın madenlerinde topraktan altın çıkaran şirketlerin uyguladığı tek yöntem var. Siyanür kullanarak, topraktaki altını

Sefa Taşkın

ayrıştırıyorlar. Sonrasında onu elektroliz altına alıyorlar. Geriye kalan atık, zehirli bir atık. Altın demek, ağır metal demek.

Siyanürle birlikte arsenik, bakır, çinko gibi ağır metaller de var.

Bunların hepsi zehir ve bu atıkları,

siz atık barajı denen bir yerde bırakıyorsunuz. Toprakta heyelanlar olması ya da sıkışan gazın patlaması ile atıkların yeraltı sularına karışması olasılığı var. Ama bu yöntem, siyanürün çok ucuz olması nedeniyle kullanılıyor.

İzmir Efem Çukuru'nda, İzmir'in dibinde, İzmir'in canına okuyorlar. Arsenikli sular yeraltı sularına karıştığında ve oradan da içme sularına karıştığında, insanların hayatı da tehlikeye girer. Arsenik vücutta yavaş yavaş birikir; kadınlarda göğüs kanserine, erkeklerde de başka birçok hastalığa yol açar. Geçenlerde Fatsa'da baraj patladı; sular nehre, Karadeniz'e karıştı. O arsenikli atıklar, Artvin'de ağaçları yıkıyor, Kaz Dağları delik deşik. Doğa adına yanlış, insan adına yanlış, insanlık adına yanlış, toplum adına yanlış. Türkiye'deki siyanürlü altın madenleri derhal kapatılmalı. Bu kadar net.

İkizköy Muhtarı Işık

mücadelesiyle dünyaya örnek oldu

BBC'nin 2024 Yılı 'İlham Veren 100 Kadın' listesinde Türkiye'den yer alan tek isim olan Çevre Aktivisti, Çiftçi, Muhtar Nejla Işık, mücadelesiyle fark yaratıyor. Işık, maden için Akbelen Ormanı'nda ağaç katliamı yapan şirketin şimdi de zeytin kanunu değiştirmeye çabaladığını ve civar köylerdeki zeytinlikleri satın aldığını belirterek doğa talanına karşı sürdürdükleri mücadeleden asla vazgeçmeyeceklerini söylüyor

MUĞLA'nın Milas İlçesi'nin İkizköy Mahallesi'nde bulunan Akbelen Ormanı'nda 2019 yılında kömür madeni kurulması için bir çevre katliamı yaşanmıştı. Şirketin maden için ormandaki ağaçları katletmesi karşısında köylülerce başlatılan direniş çığ gibi büyümüşü. 'Akbelen Direnişi' olarak tarihe geçen hak arayışı, mücadelesi bugün hem maden hem de zeytinlikler için hala devam ediyor. Direnişin sembol isimlerden biri olan, çevre komitesi üyesi iken, 2024 Yılı Yerel Seçimlerinde köylülerin İkizköy Mahallesi Muhtar Adayı olmasını istemesi üzerine aday olarak muhtarlığa seçilen çiftçi Nejla Işık doğa talanına karşı hak mücadelesini sadece İkizköy'de değil civar köylerdeki ihlallere karşı da sürdürüyor. Işık, bölgede her ağaç kesildiğinde aranan ilk kişi.

ZEYTİN KANUNUNU DEĞİŞTİRME GİRİŞİMİ

BBC'nin 2024 Yılı 'İlham Veren 100 Kadın' listesinde Türkiye'den yer alan tek isim olan Çevre Aktivisti, Çiftçi, Muhtar Nejla Işık, İkizköy'de maden ocağı

kurmaya çalışan şirketin şimdi de civar köylerdeki zeytinlikleri satın alarak maden alanını genişletmeye çalıştığı duyumları aldıklarını belirtti.

Nejla Işık, "Şirket boş durmuyor. Bir yandan; Muğla Hüsamlar'da 'ağaçlandırma yapıyoruz' adı altında doğayı koruyor gibi görünüyor. Bir yandan da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde mevcut zeytin yasasını değiştirmeye yönelik girişimlerde bulunuyor. Çünkü maden projeleri burada direnişe takıldı. Yazdan beri bir şey yapamıyorlar" dedi.

Zeytincilik Kanununa rağmen bölgede ihlaller yaşandığına dikkat çeken Işık şunları kaydetti: "Zeytincilik Kanununu çok açıktır. Madde 20'de 'Zeytin sahaları içinde ve bu sahalara en az 3 kilometre mesafede zeytinyağı fabrikası hariç zeytinliklerin vegatatif ve generatif gelişmesine mani olacak kimyevi atık bırakan, toz, duman çıkaran tesis yapılamaz ve işletilemez' ibareleri yer alıyor. Biz bu kanuna tutunuyoruz. Her ne kadar uygulanmasa da bu maddenin değiştirilmemesi için çağrımızı yineliyoruz. İkizköy'de olmasa da köyümüze 4-5

kilometre uzaklıktaki Çamköy ve Karacahisar'da iki senedir Güneş Enerli Santralleri (GES Projesi) gündemi var. Bunlar, köylülerin zeytinliklerinin dibine, tarım arazilerine kurulmaya çalışılıyor. Buralara giderek zeytinliklerinin dibine kurulmaya çalışılan bu projelere karşı köylülerin mücadelelerine destek veriyoruz. Yenilenebilir enerji projelerine karşı değil ama çiftçinin, köylünün tarım arazilerine zarar veren, arazilerini kaybetmelerine neden olan; maden, GES, RES projelerinin karşısındayız.”

SADECE İKİZKÖY'Ü KORUMUYORUZ

Söz konusu maden şirketinin, yazdan beri İkizköy'de çalışma yapmadığını ve İkizköy'e 4 kilometre uzaklıktaki Bağdanlar Mahallesi'nde birkaç vatandaşın zeytinliğini yüksek meblağlara satın aldıkları duyumu edindiklerini ifade eden Muhtar Nejla Işık, “İşikdere'de bize yapılan gibi 'bu zeytin ağaçları senin hakkın. İster başka yere sök taşı ister kes odun yap. Ne yaparsan yap' yaklaşımı var. Bu kez de zeytinlikleri yok etme planı devrede! Bizim Akbelen'deki mücadelemizde yanımızda durduğunu söyleyen zeytinlik sahibi de bugünkü durumda kendince uyanıklık yaparak

zeytin ağaçlarını kesmeye yeltendi. Bu olaylarda köylülerin ilk aradıkları isim oldum, oluyorum. 'Zeytin kesme işlemi var yetiş' diye önce beni arıyorlar. Başka köylerdeki doğa katliamlarını da yetkililere

bildiriyorum, oraya giderek gereken tepkiyi gösteriyoruz. Sadece İkizköyü değil civar köylerdeki zeytin ağaçlarını ve diğer tarım alanlarını da korumaya çalışıyoruz” diye konuştu. Maden, RES, GES yapan şirketler daha ileri gitmesinler diye 6 senedir direndiklerini söyleyen Işık, “Şirket eğer daha ileri giderse, amaçlarına ulaşırlarsa 40'a yakın köydeki, içinde Kızılçam Ormanlarının olduğu, 200 bin dönüm tarım arazisi yok olacak.

40 KÖYDEKİ 200 BİN ARAZİ TEHLİKEDE

Bu gerçekleşmesin diye mücadelemize devam ediyoruz. Enerjimiz ve motivasyonumuz yerinde. Çetelere ve madene köyümüzü kaptırmamak için mücadelemize ve direnişimize devam ediyoruz” vurgusunda bulundu.

Son olarak BBC'nin 2024 Yılı 'İlham Veren 100 Kadın' listesinde Türkiye'den yer alan tek isim olmasıyla ilgili olarak konuşan Işık, “Bu gurur Akbelen ve tüm mücadeleci kadınlarındır. Akbelen mücadelesi bitmedi, genişleyerek devam ediyor. Hak mücadelemizi ve nasıl sürdürülebilir olacağını her yere gidip anlatıyorum. Anlatmaktan vazgeçmeyeceğim. Gözümüz kulağımız madende, zeytinliklerde!” dedi.

Nejla Işık

Atatürkçü Düşünce Derneği'nden Işık'a özel ödül

BBC'nin 2024 Yılı 'İlham Veren 100 Kadın' listesinde Türkiye'den yer alan tek isim olan Çevre Aktivisti, Çiftçi, Muhtar Nejla Işık ülkemizde de birçok sivil toplum kuruluşu tarafından

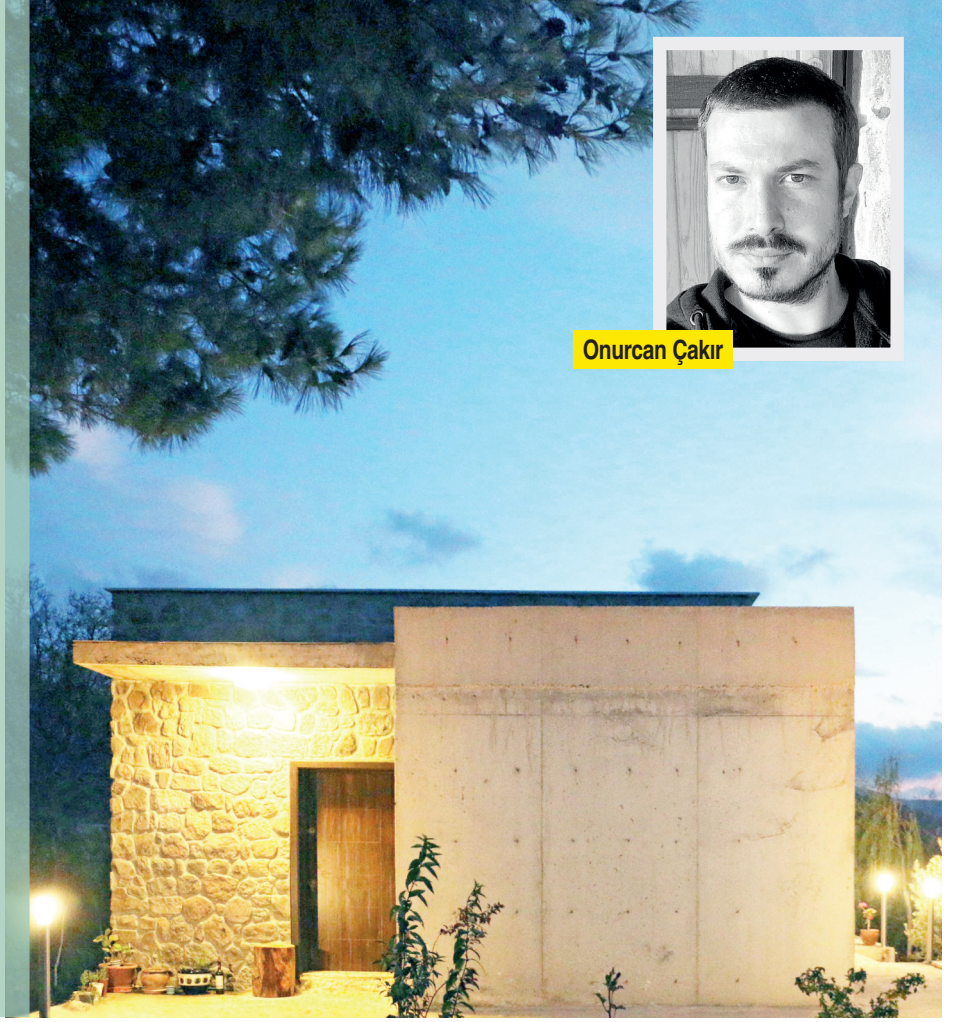
destekleniyor. Işık, Atatürkçü Düşünce Derneği (ADD) Genel Merkezi tarafından düzenlenen; 2024 Yılı Atatürkçüleri Ödülleri kapsamında Doğayı Koruma ve Çölleşmeyi Önleme

Özel Ödülü Dalında ödüle layık görüldü. Nejla Işık, Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde de İstanbul'da katılacağı bir organizasyonda Akbelen'i ve mücadelelerini anlattı.

Geleceğimiz Yeşil Evler

İstanbul'un kalabalığından uzaklaşmak isteğiyle İzmir Urla'da bir köye göç eden Mimar Doç. Dr. Onurcan Çakır, Barbaros Evi adını verdiği evinde doğa ile iç içe bir yaşam sürüyor. Barbaros Evi tasarlarken, kullanım sürecinde oluşabilecek enerji kayıplarının önüne geçecek kesit detayları uygulanmış ve geleneksel yerel malzemelerden doğal taş tercih edilmiş

Onurcan Çakır

GEZEĞENİMİZİN kaynaklarını verimli kullanmaya çalışmak sürdürülebilir bir hayatın kapılarını aralarken, 'yeşil ev ve sürdürülebilirlik' kavramları günümüz emlak piyasasında giderek daha fazla önem kazanıyor. Binaların yeşil olarak tanımlanabilmesi için sürdürülebilir arazi planlanması, su ve enerji, ekolojik malzeme kullanımı, iç ortam hava kalitesi, kullanıcı sağlığı ve konforu, ulaşım atıkların kontrolü, akustik ve kirlilik gibi alanlarda belli standartları karşılaması gerekiyor. Bu konular altında kaynakların verimli kullanılması, binaların tasarım ve inşaat sürecinde çevreye olan negatif etkilerinin azaltılması amaçlanıyor.

ÖNEMLİ BİR YATIRIM ARACI

Yeşil evler, yalnızca çevre dostu olmakla kalmıyor, aynı zamanda finansal avantajlar, sağlık ve konfor artışı ve toplumsal sorumluluk açısından da önemli faydalar sunuyor. Gelecekte, sürdürülebilirlik odaklı bir gayrimenkul piyasasının daha da gelişmesi bekleniyor. Bu nedenle, yeşil evler önemli bir yatırım aracı haline geliyor. Yeşil bina sertifikasyon sistemleri, bu alandaki standartları belirleyerek, binaların çevresel performansını ölçmeye yardımcı oluyor. İstanbul'da doğup büyüyen ve şehrin gürültüsünden kaçan Onurcan Çakır, İzmir'in Barbaros Köyü'nde kendisi için

tasarlayıp inşa ettirdiği Barbaros Evi'nde, doğanın içinde özenle tasarlanmış bir yaşam alanı oluşturmuş. Onurcan Çakır ile sürdürülebilir mimari ve yeşil evler konularıyla ilgili keyifli bir sohbet gerçekleştirirken, İstanbul'dan Urla'ya uzanan hikayesini kendisinden dinledik:

"Doğup büyüdüğüm şehir olan İstanbul'u 2012 yılında terk edip İzmir'de Urla'nın Barbaros köyüne yerleştim. Mimari tasarım ve uygulamasını gerçekleştirdiğim Barbaros Evi'ni 2015 yılında tamamladım ve burada yaşamaya devam ediyorum. İstanbul'dan göç etme sebeplerimin başında şehrin gürültüsü ve karmaşası geliyordu. Burada bir kasabaya veya şehir merkezine yerleşmeyip köyde yaşamamın sebebi, burada görece daha sakin ve sessiz bir hayat olması. Burada doğa ile iç içe yaşama şansım var. Mimarlık projelerim dışında, bir yandan akademide yarı zamanlı olarak çeşitli üniversitelerde ders veriyorum. Doğal taş ve mimari akustik uzmanlık alanım.

KENDİ KENDİNE YETEBİLEN BİNALAR

Sürdürülebilir mimari neyi amaçlar ve neleri kapsar?

Sürdürülebilirlik, mimaride oldukça uzun zamandır sözü edilen bir kavram. İşin özünde yapının yapım ve kullanım

süreçlerinde tüketimi en aza indirmek ve yapının kendi kendine yetebilmesini sağlamak var. Sürdürülebilirlik dendiğinde mimarlıkla ilişkili birçok alan da işe dahil oluyor. Malzeme seçimi, geri dönüşüm, yapı fiziği, enerji verimliliği, yapım yönetimi gibi alanlardaki kriterler, bir yapının ne kadar sürdürülebilir olduğunu değerlendirmede birer ölçüt oluyor.

İHTİYAÇ KADAR İNŞA ET

Sürdürülebilir mimari neden önemlidir?

Dünyadaki enerji kaynakları sınırlı. Biz her ne kadar sınırsızmış gibi harcasak da sınırlı olduğu bir gerçek. Bu kaynakların verimli kullanımını sağlayamazsak, eninde sonunda bitecek ve şu anki konforlu düzeni sürdürmek mümkün olmayacak. Enerjinin harcanmasında tek sorumlu binalar olmasa da, büyük rollerden biri de yapıların. Bunu kontrol altına almak için sürdürülebilirlik kavramı altında yapıların enerji verimliliği düzenlenmeye çalışılıyor. Tabii tek kriter enerji verimliliği değil. Tüm bu bina yaşam döngüsü boyunca yapının etrafına en az olumsuz etkiyi vereceği şekilde bir tasarım, sürdürülebilir olarak adlandırılıyor. Bir yandan da bina kullanıcılarının kendilerini konforlu hissetmeye devam etmeleri gerek.

Sürdürülebilir tasarımlarda hangi malzemeler kullanılır?

Yapıların sürdürülebilirliğini etkileyen bir

tasarım parametresi de malzeme. Malzeme seçiminde çeşitli kriterler olabilir. Dayanıklı olmaları ve uzun süre bakım istemeyecek olmaları, işletme maliyetlerini azaltarak toplam maliyetin düşmesinde etkili olacaktır. Aynı zamanda malzemenin şantiyeye yakın bir yerden temin edilmesi, malzemenin taşınması sırasında çevreye verilecek zararların da önüne geçecektir; bu yüzden yerel üreticilerle çalışmak bir avantajdır. Görsel anlamda da, güzel eskiyen taş veya ahşap gibi doğal malzemeler seçmek, petrol esaslı malzemelere göre bir tercih sebebi olabilir. Hem yapının kullanım ömrü boyunca eskidikçe güzelleşirler, hem de yapı ömrünü tamamladığında doğaya geri karışabilir ve atık niteliği taşımazlar.

Barbaros Evi sürdürülebilir mimari açısından ne gibi özelliklere sahip?

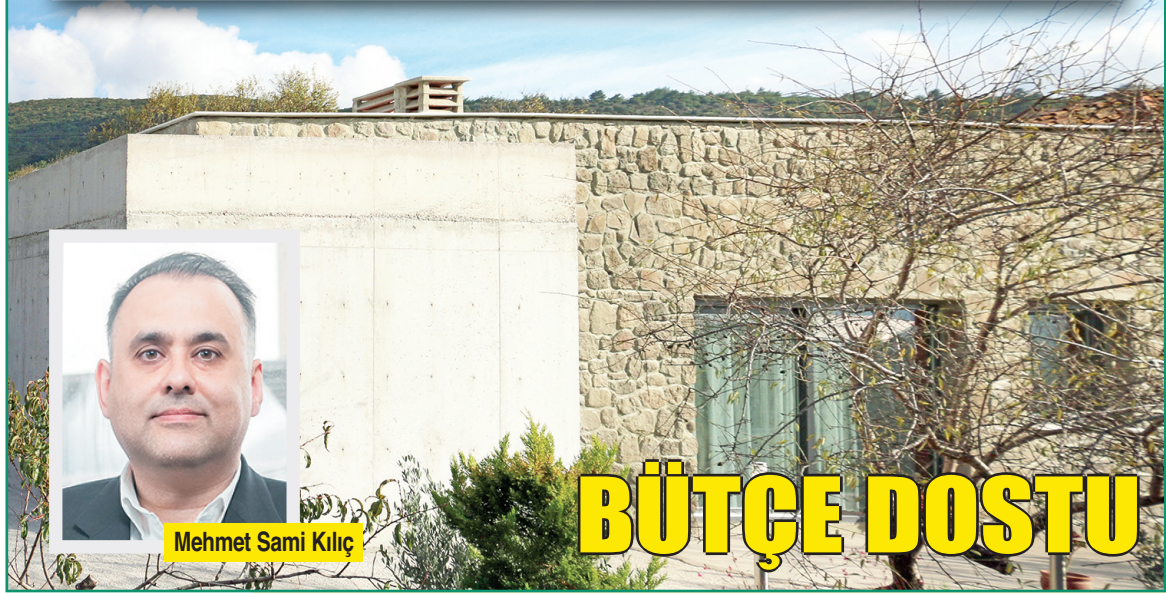
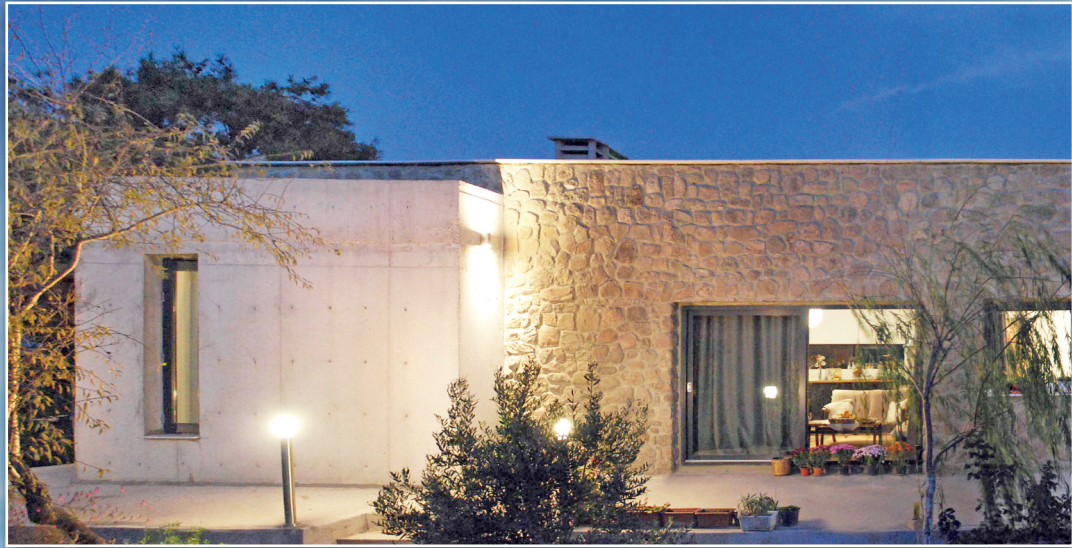
Tasarladığım yapılarda sürdürülebilirlik kavramından çok; ihtiyaç kadar inşa etme, doğa ile ilişki kurma, yerel ve güzel eskiyen malzemeler kullanma, insan ölçeğinde tasarım, yalın bir mimari dil, kullanıcının ihtiyaçlarına cevap verme gibi fikirler üzerinden ilerlemeye gayret ediyorum. Bu yüzden, Barbaros Evi'nin sürdürülebilir olmak gibi bir iddiası olmamakla beraber, tasarım aşamasında bu bağlamda alınan kararlardan bahsedebilirim. Örneğin, köyde kışın hâkim rüzgâr olan ve kuzeydoğudan esen poyrazın soğuk etkilerine karşı, kuzey cephesinde hiç açıklık olmayacak ve doğu cephesinde ince bant pencereler olacak şekilde bir tasarım oluşturuldu.

Duvarlar, köyün yerel taşı ile köyde yaşayan ustalar tarafından inşa edildi. Aynı zamanda duvarların katmanlaşmasında arada kullanılan yalıtım malzemesi ile ısı geçişi azaltılmış oldu. Brüt beton olarak cepheden de okunabilen oda, ses açısından yalıtımlı bir hacim ve yapı elemanlarının katmanlaşmaları buna göre belirlendi. Son olarak, bu evin resmi olarak sahip olduğu imar hakkından çok daha küçük bir toplam alana sahip olduğunu, ihtiyaç olan kadar inşa edildiğinden bahsedebilirim. Evin brüt alanı 83 metrekare.

Sürdürülebilir mimarinin ÖNÜNDEKİ ENGELLER

MİMAR Doç. Dr. Onurcan Çakır'a göre sürdürülebilir mimarinin önündeki en büyük engel, binanın kendisi. Çakır, bir yapı inşa edildiğinde, harcanacak enerjinin makul olup olmadığının öncelikli olduğunu söylüyor. Mimar Çakır, "Bu yüzden, yapısal anlamda en sürdürülebilir olan, inşa etmemek veya mümkün olan en az miktarda inşa

etmektir. Yapıların dışında; üretim anlamında endüstriyel iş kolları tamamen enerjiye bağımlı, aynı zamanda ulaşım da öyle. Bu dengeyi sağlamak, bireysel olarak mimarların birer yapıları ile halledebilecekleri bir iş olmaktan çok, üst yönetimlerin planlamaları ile doğru şekilde yönlendirebilecekleri bir konu bence."

Mehmet Sami Kılıç

BÜTÇE DOSTU

ÇEVRE Dostu Yeşil Binalar Derneği (ÇEDBİK) Başkanı Mehmet Sami Kılıç, yeşil binaların; enerji, su, iç hava kalitesi, atık yönetimi açısından bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğine vurgu yaparak, sürdürülebilir kriterlerle tasarlanmış binaların yeşil bina olarak kabul edildiğini söyledi.

Yeşil binaların finansal anlamda giderek değer kazandığını vurgulayan Kılıç, "Yaklaşık bir 10 sene sonra herkes yeşil binayı tercih edecek. Böyle olunca

yeşil bina olmayan projelerin ise değeri düşmüş olacak. Avrupa Birliği'nin 2019 yılında duyurduğu ve eylem planı olarak nitelendirilen Avrupa Yeşil Mutabakatı sonrası yeşil binaların önemi arttı. Eskiden olsa da olur deniyordu ama artık hayatımıza anayasa gibi girdi. Öte yandan inşaat sektörüne gelen düzenlemelerle birlikte yeşil bina faaliyetleriyle normal bina faaliyetleri arasında ciddi bir fark kalmadı. Enerji ve su verimliliği açısından uzun vadede yeşil binalar bütçe dostu" dedi.

This project is financed by the European Union
Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir

Güçlü Gazeteci Özgür Medya Projesi

Projenin Genel Amacı

“Türkiye’de basın özgürlüğü ve bilgi edinme hakkı için elverişli ortamın geliştirilmesi.”

Projenin Özel Hedefi

“Daha güçlü bir savunuculuk, güçlü gazeteciler ve medya özgürlüğü için güçlü bir dayanışma.”

Bu proje ile TGS (Türkiye Gazeteciler Sendikası) ve İGC (İzmir Gazeteciler Cemiyeti), gazetecileri mesleki becerilerini geliştirmelerine, hakları konusunda farkındalık yaratmaya ve aralarındaki dayanışmayı güçlendirmeye destek vererek medya özgürlüğüne yönelik küçülme alanını ele almayı amaçlamaktadır. Proje 2025 yılına kadar devam edecektir.

Proje kapsamında Gazeteciler ile dayanışmayı güçlendirmek ve demokratik toplum olmanın temeli olan basın özgürlüğü faaliyetlerinin desteklenmesinin yanı sıra Gazetecilere yönelik meslek eğitimi, dil atölyeleri, meslek hakları atölyeleri ve işgücü piyasasına tekrar entegrasyonlarını kolaylaştırmak için İGC ve TGS Basın Akademileri kuruldu. Basın Akademileri sektör dışında kalanlara ve mesleğini sürdürenlere yönelik işgücü piyasasının ihtiyaçlarına uygun eğitimler düzenlenmektedir. Telif Desteği kapsamında serbest ve/veya işsiz gazetecilerin geliştirdikleri içerikler (makale, röportaj, video vb) Yayın Kurulu tarafından değerlendirilmekte ve gerektiğinde mentor desteği verilmektedir. Belirlenen kriterleri karşılayan içerikler için telif ücreti ödenmekte ve yayınlanmaktadır.

Proje Hedefleri ve Faaliyetler

1. Risk altında olan gazetecilerin korunması ve basın özgürlüğü için dayanışmanın artması Gazetecilerin adalete erişimlerinin desteklenmesi:

Mahkeme İzlemeleri,
Adalete erişimin aktif olarak güçlendirilmesi için yasal destek,
Cezaevi Ziyaretleri, İzleme Raporları

Kamuoyu farkındalığı ve dayanışma girişimleri:

Özgür Yayın ve Özgür Basın Kampanyaları,
Uluslararası Lobi ve Savunuculuk Faaliyetleri,
Diğer İllerde Paydaş Toplantıları

2. Gazetecilerin istihdama ve sektörde korunmalarına yönelik desteklerin verilmesi

TGS ve İGC Basın Akademileri:

Çalışma alanları, Stüdyolar, Eğitim alanları

Gazetecilerin Mesleki Yeterliliklerinin ve

Mesleki Haklar Konusunda Kapasitelerinin Artırılması:

Mesleki Eğitimler,
Yabancı Dil Eğitimleri,
Psikolog Desteği,
Telif Desteği,

TGS Yardım Hattı ve Mesleki Haklar için Doğrudan Yardım Kampanyaları

